

Norvoška kronika

Izdaja:

BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 2.— šilinga

v inozemstvu mesečno 5.— šilingov

POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Leto IV.

Celovec, 23. aprila 1948

Številka 17

Veliko demokracij — malo demokratov!

1. VZHODNA DEMOKRACIJA

Beseda, ki je dandanes izpostavljena največjemu zlorabljanju, je brezdvoma demokracija. Malo je ljudi, ki se vprašajo, kaj ta pojem sploh pomeni, še manj pa je takih, ki bi se trudili po demokratičnih načelih uravnavati svoje življenje.

Demokracija ni samo, kot to običajno razlagajo, beseda grškega izvora, ki pomeni ljudovlado, marveč je mnogo več. Demokracija je človečanski nazor o družbi in človeku ter o načinu življenja in vladanja. Demokracija veruje v človekovo razumsko in moralno sposobnost. Masaryk je imenoval demokracijo »uresničevanje božjega reda na zemlji in ljubezen do bližnjega.«

Mi se pri našem razmišljanju v te potankosti razglabljanja ne bomo spuščali. Skušali si bomo to, danes žal obče priljubljeno »frazo« predstaviti tako kot je, ali še bolje rečeno, tako kot naj bi bila, da bi zaslužila to ime.

Vsi se še dobro spominjamo dobe totalitarnih režimov, ko je gospodovala nad milijoni in milijoni ljudi le volja peščice, osredotočena v maliku, kateremu so se morali vsi klanjati in pokoriti. Kar je prišlo od »zgoraj«, to je bilo treba izpolniti, sicer je bilo življenje v nevarnosti. Narodi, ki so bili pod oblastjo takih režimov, so si upravičeno zaželeli spremembe, kajti nihče ne more prisiliti človeka, da se odpove svoji osebnosti, svojim osebnim pravicam in da postane za vse življenje la majhno, morda celo včasih brezpomembno kolo ogromnega mehanizma, ki se vrti na račun milijon-skih žrtev v dobro enega ali več izkoriševalcev. In sprememba je prišla. V Evropi je bila končana druga svetovna vojna in ljudje so pričeli po »demokratičnih« načelih urejevati svoje novo življenje. Oglejmo si to urejevanje od blizu, morda nam bo iz tega postalo jasno, kaj je demokracija, oziroma kaj naj bi bila.

Iz časopisja in poročil vemo, da so danes na svetu dve vrsti demokracije: vzhodna in zahodna. Razlika med njima je zelo velika, in naj vsak sam presodi, katera je prava in katera samozvana.

V vzhodni, takojimenovani »ljudski demokraciji« je opaziti že pri samem imenu sistema nejasnost. Rekli smo že, da pomeni beseda demokracija ljudovlado. Beseda ljudske demokracije pomeni potem ljudsko ljudovlado. Človeku se pri tem zdi, kot bi nekdo s pretiranim poudarjanjem in frazarjenjem hotel prepričati ljudi o nečem, česar ni. In res je tako. Če pogledamo notranjo organizacijo take »ljudske ljudovlade« vidimo, da ni težišče na volji ljudstva, temveč na volji edino »zveščavne« stranke, ki izraža »voljo ljudstva« s pomočjo izredno dobro sestavljene tajne policije in strankinih agentov. Takša ljudska ljudovlada ne trpi v svoji sredi nikake nasprotne stranke, še manj, da bi si kdo upal izraziti svojo lastno voljo. Od vekomaj je jasno, da je na svetu toliko mišljenj kot je glav, čeprav si večkrat niso bistveno nasprotna. Zato je popolnoma nesmiselno verjeti ali celo misliti, da je možno, da se v eni državi vsi državljani strinjajo z mišljenjem petih, ali celo enega človeka. Za uspostavitve tega enotnega mišljenja je treba sistematične vzgoje, predvsem pa močne zunanje sile in terorja. Ker je teror v taki »demokraciji« vedno silno močan, je razumljivo, da tudi take ljudske ljudovladne oblike držav obstajajo in v določenih smereh tudi navidezno napredujejo. Pri tem pa je treba pibiti, da podaniki teh ljudskih ljudovlad niso več ljudje ali narod, temveč le brezglava masa, ki jo lahko zgneteš in izoblikuješ, kakorkoli hočeš. V takem sistemu je človek kot najodličnejši.

(Nadaljevanje na strani 2.)

Kocka je padla — demokracija rešena

Najnovejši volilni izidi potrjujejo poraz komunistov. Močna volilna udeležba. — Komunistične protiakcije izjalovljene, up Kominforme šel po vodi.

Na podlagi izidov italijanskih volitev, ki so se vršile v nedeljo in v ponedeljek dopoldne, je mogoče razbrati, da je italijanski narod spoznal komunistično nevarnost, ki grozi njemu in vsem svobodoljubnim narodom. Dal je svoje glasove krščanskim demokratom in umerjenim socializmom.

Omembe vredni je poraz komunistične ljudske fronte v vrsti industrijskih mest v severni Italiji, ki so doslej veljala za komunistične trdnjave.

Visoka udeležba prebivalstva je dokazala, da se je prebudil iz pasivnosti tudi srednji ljudski sloj.

Vlada je podvzela stroge varnostne ukrepe, ker je upravičeno računala s komunistično zaroto.

Komunisti poizkušajo opravičiti svoj poraz s tem, da očitajo vladi potvorbe volilnih listin, čeprav so v resnici oni poizkušali uničiti volilne listine in ustraševali volilce, ko so spoznali, da propadajo.

Seštevanje glasov napreduje le počasi, vendar pa dokazujejo dosednji izidi jasno zmago vladne stranke.

Italijansko notranje ministrstvo je sporočilo v torek dopoldne sledeče izide o volitvah za senat iz vse države:

	glasov:
Krščanskodemokrat. stranka	3.280.532
Ljudska fronta	1.976.899
Zveza socialist. in republikanci	662.463
Narodni blok	320.630

Skoro vsi predloženi izidi se tičejo volitev za senat. Prevladuje mnenje, da tudi še neobjavljeni izidi volitev za narodno skupščino ne bodo pokazali velike razlike, dasi ravno je bila starost volilcev različna. Pri volitvah za narodno skupščino so bili upravičeni voliti vsi italijanski državljani od izpolnjenega 21. leta starosti. Pri volitvah za senat pa vsi italijanski državljani od izpolnjenega 25. leta starosti.

Ministrski predsednik de Gasperi je izjavil, da računa z gotovostjo na zmago tudi pri volitvah za narodno skupščino. Notranji minister Scelba pa je izjavil, da je pripisati poraz ljudske fronte v veliki meri napakam komunistov, ki so s svojim podpiranjem Nenijevih socialistov razbili enotnost demokratskega socializma v vrstah te stranke.

Zadnji rezultati

Po zadnjih časopisnih poročilih, ki še niso objavili volitev v senat:	
Krščanski demokrati	3.618.000
Kom. ljudska fronta	3.646.000
Umerjeni socialisti	917.000
Narodni blok	327.000
Monarhisti	150.000
Neofašistično italijansko socijalno gibanje	87.000
Italijanski vodja komunistov Togliatti je previdno pripravil svoje pripadnike na poraz. V nekem članku komunističnega osrednjega organa »Unita« je izjavil, da bo nastala za Italijo temna bodočnost, če ne bodo imeli komunisti svojega mesta v vladi. Nastala je potreba po demokratični združitvi, izvaja Togliatti dalje, in sicer na širši podlagi.	

Kakor poroča italijanski časopis »Giornale della Sera«, sta imela notranji minister Mario Scelba in policijski predsednik pogovor o odkritju nekega načrta komunistov, v katerem so si nadeli cilj, da bodo potvarjali volilne izide.

Tajne oddajne poslaje

Italijanski notranji minister Scelba je izjavil, da so tajne komunistične radijske poslaje na navadnih valovnih dolžinah poročale napačne volilne izide. Baje so se takoj vršile aretacije.

Dalje je vlada zaplenila vsa osebna motorna vozila po tovarnah in podjetjih in s tem preprečila, da bi se jih morda ne poslužili komunisti.

Kipi svetnikov so jih ovirali

V nekem rimskem konviktu, kjer so nastanili volilni lokali, so zahtevali komunisti prekinitev glasovanja, da se pokrije kip Matere božje in raznih svetnikov, češ, da bi te relikvije mogle vplivati na volilce.

Evropska zveza deluje

Posvetovanja pri prvem zasedanju sveta za gospodarsko sodelovanje Evrope so potekla v najboljšem soglasju. To zasedanje se je vršilo prejšnji teden, potem ko je bila podpisana evropska pogodba. Ob začetku posvetovanj je zunanji minister Bevin napravil predlog, naj bi Belgija postavila predsednika tega sveta za tekoče leto. Njegovi predlogi so bili sprejeti.

Predvidoma bo to mesto prevzel belgijski ministrski predsednik in zunanji minister Spaak.

Kakor je bilo javljeno prejšnji petek iz Londona, se bo finančni minister Sir Stafford Cripps udeležil konference finančnih ministrov petih držav — podpisnice Bruselske pogodbe. Dosedaj še ni bil postavljen končni datum za posvetovanja, ki bodo največjega pomena za gospodarsko bodočnost Zapadne Evrope. Pri teh bodo obravnavali gospodarske odnose med Veliko Britanijo, Francijo, Belgijo, Holandijo in Luksemburgom.

Preosnova Češkoslovaške

Iz uradnih vestí, ki prihajajo iz Prage, v Češkoslovaški nadaljuje z obširno čistko v vseh panogah življenja države pa se vrši globoka sprememba.

Posredovalnice za službe so prenapolnjene z ljudmi, ki so bili odpušteni iz služb kot nasprotni novemu režimu. Te posredovalnice lahko pošiljajo brezposelne v rudnike in na poljska dela, to se je že dogodilo tudi z osebnostmi, ki so bile na visokih in intelektualnih mestih.

Nadaljuje se pritisk za nove pristope v komunistično stranko. Akcijski odbor ljudske fronte je izdal odlok, da se morajo izključiti iz vsega javnega življenja osebe, ki so bile obsojene ali ki so v preiskavi na podlagi zakona o zaščiti republike, ker so delovale proti ljudski demokraciji, klevetale vlado, ščuvale proti vladi javno mnenje ali razširjale uporniške vesti.

Tudi komunistično šolstvo naglo napreduje.

Uvedli so enoten šolski sistem v vseh šolah, počenši z zavetiščami za otroke treh let. Poudarjajo važnost politične vzgoje in učence same pozivajo, da poročajo o even-

tualnih »negativnih« tendencah svojih učiteljev.

Tiskajo nove knjige, v vsakem razredu je na častnem mestu obešena Stalinova slika in učitelji morajo razlagati učencem, kako morajo biti hvaležni Sovjetski zvezi in njenemu voditelju, ker so osvobodili Češkoslovaško. Na univerzah so leninizem, stalinizem in pridobitve revolucije leta 1945 obvezni predmeti.

Vsa mladinska društva so postavljena pod nadzorstvo Komunistične mladinske zveze. Športne in telovadne organizacije raznih strank, med njimi tudi katoliške, so bile vključene v Sokola, v katerih vrstah pa so tudi izvedli čistko.

Tudi svoboda združevanja je večidel ukinjena; vsa društva morajo prositi za dovoljenje za sestanke in za nadaljevanje svojega delovanja, sicer se jih razpusti.

Vsi godbeniki z redkimi izjemami morajo predložiti svoj letni načrt »centralnemu umetniškemu svetu.«

Odvetniki morajo imeti za svoje poslovanje posebno dovoljenje.

(LPS.AIS)

Še združena Vzhodna Azija?

Kitajska narodna skupščina je zahtevala od vlade, naj se takoj pobriga za ustanovitev vojaške zveze med jugovzhodnimi deželami Azije, da bi tako s skupnimi napori nudili odpor razširjanju komunizma.

V neki drugi resoluciji pa poziva narodna skupščina kitajsko zunanje ministrstvo, da odpove pogodbo o zračni plovbi, ki je bila sklenjena leta 1939 s Sovjetsko zvezo.

Prvi predlog, ki jemlje za vzgled zapadno evropsko zvezo in panameriški blok, si je nadel cilj, vključiti v antikomunistični pakt Indijo, Filipinske otoke, Siam, Indokino in še druge obmejne dežele, kakor Avstralijo in Novo Zelandijo.

Kitajska narodna skupščina je z veliko večino imenovala generalisima Čangkajska kot kandidata za predsedniško mesto Kitajske republike.

Po zemeljski obli

VELIKA BRITANIJA

Velika Britanija nudi letos zaposlitev 100.000 izvežbanim delavcem iz inozemstva za dela v rudarstvu, tekstilni industriji in v poljedelstvu. Sprejela pa bo tudi precej neizvežbanih obrtnikov na izvežbanje. To je razvidno iz poročila mednarodne konference o delovni sili, ki je bilo objavljeno. Konferenca nadzira delovno silo ter njeno porazdeljevanje po Evropi. Po cenitvah je v Evropi brezposelnih približno dva milijona oseb, Velika Britanija bo sprejela stotisoč delavcev. Od tega lahko nudi 26.000 osebam delo v rudniki, 46.000 delavcem pa poljedelska dela. V tekstilni industriji bo našlo zaposlitev 22.500 žena, 11.500 ljudi pa bo lahko našlo razne druge zaposlitve. Za interesirane države izdelujejo zdaj načrte, da bi izvedle to veliko preseljevanje delavcev v interesu evropske obnove čimprej in na najboljši način.

V Londonu so sporočili podrobnosti o svečanostih, ki se bodo vršile ob priliki srebrne poroke angleške kraljevske dvojice. V večernih urah 26. aprila bosta imela kralj in kraljica kratek radijski nagovor. Londonski radio bo imel oddajo ob tej priliki.

Predsednik lordske zbornice Herbert Morrison je govoril v nedeljo pri nekem zborovanju delavske stranke. V svojem govoru je označil britanske komuniste kot »najneznatnejše in pri tem največjega zaničevanja vredne« nasprotnike laburistične vlade.

»Komunisti so uboga bitja,« je dejal. »Ne vedo, kje se nahajajo ali kje se bodo nahajali in od tedna do tedna so šibkejši. Ta razvoj je v zvezi z nestanovitnostjo politike neke gotove dežele.«

ZDRUŽENE DRŽAVE

Odbor ameriške reprezentančne zbornice za protiameriške delavnosti je včeraj soglasno odobril v načelu priporočila svojega pododbora za uvedbo zakona, ki bi odstranil vsako komunistično nevarnost v Združenih državah.

Priporočila ne bi postavila izven zakona sedanje ameriške komunistične stranke, skušala pa bi pretrgati njene vezi z mednarodnim komunizmom.

Glavne točke predlaganega zakonskega načrta so:

1. Popravek zakona iz leta 1940, ki bi postavil izven zakona vsakogar, ki bi si zastavil zrušitev ameriške vlade z namero zaslužiti interese Združenih držav interesom kakšne inozemske komunistične sile. Za ta zločin so bile predlagane še bolj stroge kazni.

2. Označba ameriškega komunističnega gibanja za »ilegalno konspiracijo«.

3. Zahteva po registraciji vseh organizacij takozvane komunistične fronte.

4. Zahteva po vsakoletni registraciji tujcev, da bi bili tako pod nadzorstvom, ter olajšanje njihove deportacije za primer, da bi ta postala potrebna.

5. Odklonitev potnih listov komunistom ter prepoved dostopa komunistom do vladnih zaposlitev obenem s kaznimi za funkcionarje, ki zaposlujejo osebe, ki so osumljene pripadništva komunistični stranki.

Odbor za protiameriško delavnost je izdal v zvezi s tem izjavo, v kateri pravi med drugim: »Pripravljeni smo dovoliti teorija, ma komunizma in demokracije, da se spoprime na odprtem bojišču političnih idej v Ameriki, toda obenem vztrajamo pri tem, da je treba komunizmu preprečiti, da bi se okorišal nelojalno z nenadzorovano uporabo ilegalnih sredstev, prevare in tajnosti.«

Predsednik Truman je predložil senatu v ratifikacijo pogodbo o prijateljstvu, trgovini in plovi z Italijo.

Pri predvolitvah v zvezni svet Nebraske je dobil bodoči kandidaat za predsednika, Harold Stassen, veliko večino glasov. Po zadnjih poročilih ima Stassen 18 tisoč glasov več kakor guverner Dewey. Do sedaj so dosegli Stassen 78.000, Dewey 58.000, Taft 19.000, Vandenberg 8000, general McArthur 6000, Warren 1000 in Martin 800 glasov. (AIS)

BRAZILIJA

V enem izmed predmestij Rio de Janeira je eksplodiralo vojaško skladišče streliva. Enajst hiš je porušenih, 20 oseb ubitih, 120 pa ranjenih. Policija je zaprla več sumljivih komunistov. Brazilski vojni minister je zatrdil, da je bil napad namenjen generalnemu štabu. Vojni minister Dabosta je pol ure pred eksplozijo s svojim štabom pregledoval 12.000 rekrutov in pešadijske enote. Če bi skladišče streliva eksplodiralo pol ure prej, bi izgubilo življenje 15.000 vojakov in 1000 častnikov ter vse vrhovno poveljstvo braziljske vojske.

AVSTRIJA

Avstrijska vlada je pred kratkim ustanovila odbor, ki naj bi proučil sposobnost države za prevzem gospodarskih bremen, katere bi Avstriji lahko naložili z mirovno pogodbo, o kateri se sedaj pogajajo v Londonu.

Ta odbor je sestavljen iz predstavnikov osrednje vlade, parlamenta, devetih deželnih vlad in iz trgovske, finančne in delavske zbornice. Odbor so ustanovili na predlog zunanjega ministra dr. Karla Gruberja. Vlada je s tem predlogom soglašala, ker je uvidela, da je potreben izčrpen študij vprašanja, ali bi se dala spraviti naložena bremena v sklad z živlenskimi obstojem države.

Avstrijski kancler ing. Figl je sporočil vladi, da je dobil od ameriškega in britanskega visokega komisarja v Avstriji pismi, ki izročata avstrijski vladi lastništvo nad bivšim sovražnim vojnim materialom, ki so ga zajele britanske in ameriške čete. Sovjeti pa so nedavno tega svoje zaplembe v Avstriji še povečali.

Sovjetske nadzorstvene postaje ne vrše več nobenega nadzorstva pri britanskih četah v Avstriji. Cestno nadzorstvo na Semmeringu je bilo že prejšnji teden odstranjeno in britanski vrhovni poveljnik General Galloway, ki je vzel do dejstvo na znanje, je zahteval tudi, da se prekine nadzorstvo ob cesti, ki vodi v Schwechat. To nadzorstvo je bilo ukinjeno naslednji dan.

JUGOSLAVIJA

V petek 16. aprila zvečer je Vrhovno sodišče FLR Slovenije izreklo obsodbo v razpravi proti prof. Bitencu Mirku in ostalim 11 soobtožencem. Obtoženi so bili, kot smo poročali že v zadnji številki, da so bili v vojniki službi v korist neke tuje zapadne velesile.

Obsojeni so bili: Bitenc Mirko na smrt z ustreliščjo; Rehar Radivoj na dosmrtni odvzem prostosti; dr. Dokler Marijan na osemnajst let; Zor Vinko na osem let; ing. Dimnik Ciril na štirinajst let; Žekar Aleksander na dosmrtno ječo; Sirk Albin na dvajset let; Kerne Marija na osem let; Križnič Marija na tri leta; Bitenc Jožica na dve leti; Krek Alojz na dosmrtni odvzem prostosti; Soklič Janko na smrt z ustreliščjo.

Vsi razen Bitenčeve, ki so obsojeni na odvzem prostosti, so obenem obsojeni na prisilno delo in deloma na izgubo državljanских pravic za par let. Ker nobeden od obtožencev, razen Dimnika, nima več nikakega premoženja, je bilo isto zaplenjeno samo ing. Dimniku.

Proti razsodbi priziv ni mogoč, pač pa so obsojeni mogli vložiti v 48 urah prošnjo za pomilostitev oziroma znižanje kazni na predsedstvo FLRJ.

V torek se je pričela pred vojaškim sodiščem v Ljubljani razprava proti novi skupini, kateri pripadajo vodilni komunisti v jugoslovanskem javnem in gospodarskem življenju. Dva od obtožencev sta bila do nedavnega pomočnika ministra za industrijo, nekateri obtoženci pa so bili ravnatelji tovarn, pomembnih za uredništev petletke. Večina njih je bila po Gestapu zaprta in poslana v koncentracijsko taborišče v Dachau. — Obtoženci so, da so bili gestapovski agenti, sokrivi strašnih grozodejstev v Dachau, in da so sabotirali gospodarsko obnovo nove Jugoslavije ter deloma vohunili za neko tujo državo.

Kot voditelja te skupine sta označena ing. Branko Diehl in ing. Stane Osvald. Ostali obtoženci so: ing. Barle Karel, Pušler Janko, Presterl Martin, ing. Kranjc Boris, ing. Stepišnik Milan, ing. Ličen Vladimir, Gaser Pavel, Kahm Hildegard, Košir Mirko, Juranič Oskar, Djorič Peter, Drvišević Ramo in Benegali Jože. Med obtoženci sta 2 avstrijska in 1 italijanski državljani. Nekaj obtožencev je svoječasno sodelovalo tudi v španski državljanski vojni na strani rdečih.

V vsej Jugoslaviji se pripravljajo na proslavo šeste obletnice Osvobodilne fronte.

KOSTARIKA

Poslevoedeči ameriški zunanji minister, Robert Lowett je sporočil, da sta izdali obe bojujoči se stranki v Kostariki povelje za premirje.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Na Češkoslovaškem so še združili socialnodemokratsko stranko s komunistično stranko, čeprav bi se moralo to zgoditi šele po volitvah v maju.

ROMUNIJA

Kakor poroča sovjetska obveščevalna agencija TASS, bodo po vsej Rumuniji ob priliki prvomajskega praznovanja izvedli v tovarnah in obratih delovno tekmovanje.

SOVJETSKA ZVEZA

Moskovski radio je priobčil poročilo glavnega državnega pravdnika Sovjetske zveze, v katerem napovedujejo razpravo proti vrsti ravnateljev industrijskih podjetij. Ti ravnatelji se bodo morali zagovarjati zaradi slabe kakovosti izdelkov, ki so jih proizvajale tovarne pod njihovim vodstvom.

FRANCOSKA

Francoski ministrski predsednik Schuman je izjavil v nekem nagovoru, da stremi francoska zunanja politika slej ko prej za mir in bratstvo med narodi.

Tudi napram nekdanjim sovražnikom vzvema Francija to stališče.

Ministrski predsednik je poudaril, da se sedanji položaj Nemčije ne more obdržati. General de Gaulle pa je dejal ob prvem kongresu njegove stranke v Marseilleju med drugim: »Vsakdo mora priznati, da moramo organizirati svobodne narode Evrope v gospodarsko in strateško celoto, kateri bo nekoč pripadala tudi nemška država zveza — vendar pa ne kakšen četrti rajh.«

Med kongresom je bila sprejeta resolucija, ki zahteva skupnost delavskih slojev z vodstvi industrije in trgovine.

PALESTINA

Arabi in Židje se bojijo, da bi se kompromitirali, če bi sprejeli premirje drugače kot s popolno zmago svojih pogojev. Cionisti hočejo na vsak način doseči židovsko državo. Arabci hočejo dati časa Združenim narodom, da bi se odločili za prisilno razdelitev Palestine.

V Palestini vlada mir na pretežno židovskih ali arabskih področjih, na mešanih področjih pa divja državljanska vojna. Židovsko prebivalstvo v Jeruzalemu tvori otok na pretežno arabskem prostoru, Arabci ovirajo dovoz živil jeruzalemskim Židom. Palestinska vlada skuša prepričati verske voditelje obeh strani, naj proglasijo sveto premirje na prostoru, ki je skozi stoletja svet trem velikim veroizpovedim.

Sveti kraji in Sveta dežela sta v veliki nevarnosti. Če ne bo konec vojne med Židi in Arabci, bo Sveta dežela spremenjena v ruševine. Takšna slika se danes nudi Združenim narodom in vesti vsega sveta. Edino upanje za izhod bi bilo splošno prenehanje borbe med Židi in Arabci. Če ne bo prišlo do premirja, bodo morali Združeni narodi tem strožje prijeti z mednarodno silo vse nestrpnosti obeh strani.

Britanska vlada je objavila v Jeruzalemu izjavo, v kateri svetuje britanskim državljanom, naj čimprej zapustijo Palestino. Nadalje pravijo v izjavi: »Po ukinitvi mandata nad Palestino, koncem tega meseca, britanske oblasti ne bodo več mogle prevzeti odgovornosti za varnost britanskih državljanov.«

Vodja judovske čete Faganah v Tiberiasu je javil neomejeno judovsko oblast nad mestom. Arabsko prebivalstvo so evakuirali pod britanskim nadzorstvom.

Drobne novice

Pariški radio je poročal, da je izgubilo med preteklo svetovno vojno v Evropi okrog 30.500.000 ljudi življenje. Izgube materiala pa znašajo skoro 268 milijard dolarjev, če računamo po tečaju iz leta 1938.

Največje človeške žrtve so imele evropske države. Poljska je izgubila 20% svojega prebivalstva, Jugoslavija 17%, Francija okoli 1,5%, kar znaša približno polovico njenih izgub med prvo svetovno vojno. — 80% francoskih deportirancev, to je 160.000 oseb, je umrlo v nemških koncentracijskih taboriščih.

*

Madžarska komunistična stranka je naznanila čistko stranke. Odstranjeni bodo oportunisti in konjunkturisti.

*

Vladi Indije in Pakistana sta podpisali pogodbo, ki si je nadela cilj, da bo preprečila in uničila vsako propagando o spojitvi Indije in Pakistana ali samo delov obeh dežel.

*

»Daily Express« je priobčil članek, v katerem očita češkoslovaškemu predsedniku Benešu, da nosi on vso odgovornost glede sedanjega težkega položaja na Češkoslovaškem, ker je sprejel ostavko 12 češkoslovaških ministrov, čeprav jim je obljubil, da je ne bo sprejel. Časopis se opira v svojem članku na izjave skupine češkoslovaških oseb, ki se mudijo trenutno v Ženevi. Ko je bilo vse izgubljeno, Beneš ni niti odstopil in je tako pustil državo in ves svet v mnenju, da so komunisti izvršili spremembo vlade zakonitim potom.

*

Finančni minister Kolumbije, Jose Maria Bernal, je sporočil, da je dala uvozna in izvozna banka v Washingtonu Kolumbiji posojilo za obnovo v višini 10 milijonov dolarjev.

Predsednik Truman je predložil senatu v ratifikacijo prijateljsko, trgovinsko in pomorsko pogodbo z Italijo, ki so jo sklenili 2. februarja v Rimu. Ob tej priliki je predsednik izjavil: Smatram to pogodbo za važno manifestacijo prijateljskih odnosov z Italijo in za potrditev odločnosti obeh vlad, da bosta v njunih gospodarskih in kulturnih odnosih uporabljali liberalna načela, ki so temelj demokratičnega mišljenja. Nova pogodba ki zelo sliči pogodbam, ki veljajo med Združenimi državami in drugimi državami, bo nadomestila pogodbo iz leta 1871, ki je prenehala veljati leta 1937.

Veliko demokracij - malo demokratov!

(Nadaljevanje s 1. strani.)

še bitje božjega stvarstva postavljen pod žival, ki se lahko vsaj nagonso izživlja, dočim človeku in ljudski ljudovladi niti to ni dovoljeno.

Naravno je, da se človek nečemu, kar ga ovira pri njegovem svobodnem osebnostnem razvoju zoperstavi. Marsikdaj se mora v tem primeru na račun skupnosti ponovno umakniti, velikokrat pa bi moral pri svojem stremljenju tudi uspeti. A pogledimo to na primeru.

V neki državi, kjer je v časti ljudska ljudovlada, so privatno tovarniško podjetje razlastili — poddržali ali socializirali. Ljudstvo je ukrep z navdušenjem sprejelo, posebno še, ko je plačanec te ljudske ljudovlade ljudem povedal, da je tovarna sedaj last tistih, ki so pri njej zaposleni in da se bo odslej ves dobiček razdeljeval med delavstvo in nameščence. Toda v isti sapi je povedal še nekaj, česar pa delavstvo vsled tega, ker je bilo že enako masi, ni pravilno razumelo in sicer, da je s tem konec vseh štrajkov in pravic delavstva ter da bo treba delati tako, kot bo po planu določeno. Res so delavci dobili trenutno nekoliko boljšo plačo, a to jim je ljudska ljudovlada kmalu izenačila s prejšnjo, ko je bilo podjetje še privatna last, s tem, da jim je ukazalo delati še brezplačno za skupnost in jih je prisililo še k akordnemu delu. Prej so se delavci vedno upirali akordnemu delu in so ga sprejemali le takrat, ko je bil velik dobiček na dlani. V ljudski ljudovladi so ga morali sprejeti brezpogojno in s ploskanjem! Na štrajk niti časa niso imeli misliti! Podjetje je »njihova« last in sebi ne smejo škoditi! Enako je s kmeti, intelektualci in ostalimi. Kar reče »ljudstvo«, to je treba sprejeti, pa naj bodo s tem še tolikokrat pogažene pravice posameznika, ali celo moralne pravice skupnosti.

Jasno je torej, da v ljudski ljudovladi ne more biti konec »saboterjev«, »intrigantov« ter »protidržavnih elementov« vse dotlej, dokler so pod oblastjo teh ljudskih ljudovlad organsko razviti narodi in ne masa. Brezglava masa je edina zmognjena, da brez ugovora prenese obliko take ljudske ljudovlade, toda v tem primeru ne moremo več govoriti o ljudeh kot posameznih sestavnih delih skupnosti, temveč izključno in samo še o masi.

Oblika take vladavine, v kateri odločuje v bistvu le eden človek, ali največ majhna skupnica, še z demokratičnim pojmovanjem ne more primerjati. To je oblika najgršnje diktature, različna od fašizma le v toliko, kolikor je ta povdarjal prednost domače narodnosti pred ostalimi, dočim pri masah ni važno, kake narodnosti ali vere je, ker je pač masa in ji ni treba v bistvu nikakega samostojnega razmišljanja.

Tej obliki vladavine tudi ne moremo priznati nikake dobre strani, ker jasno je in resnično, da namen ne posvečuje sredstva. Če kradeš tam, kjer je in daješ tja, kjer ni, si kljub temu kradeš, čeprav si morda na drugi strani koristil. Toda tatvina je tatvina in ostane tatvina in tudi »plemenit« namen ne more tega dejstva spremeniti. Isto je pri ljudskoljudski oblasti. Če vzameš posamezniku njegove najosnovnejše osebnostne pravice in ga s tem narediš le za gol kramp ali lopato, tvoj greh ni nič manjši, pa čeprav si s temi »krampi« opravil neko delo v treh dneh, za katerega bi potrebovali ljudje šest dni!

V tej ljudski ljudovladi tudi ne smeš izraziti svojega mnenja, kot bi kdo hotel. Vprašajmo se, kdo, ki je navaden človek in nič več, sme misliti da ima v zakupu resnico in da lahko v imenu tega preganja vsako drugo mnenje kot laž in zmoto? Resnica je samo ena, pa če jo kdo spozna ali ne! Tudi pravica je samo ena in ta gotovo ni v tem, da bi moral človek zatajiti svoje srce in dušo ter se na milost in nemilost slepo predati ljudem, ki so »izvoljeni« za črednike ostalim. Vsak posameznik je upravičen, da gleda na svet in dogodek okrog sebe s kritičnim očesom, da se odloča za to, kar je po njegovem dobro in pošteno, ter da zavrača vsako nasilno vrivanje prepričanj in protinarnih zakonov. Kar je naravno, je dobro. Naravno pa je, da misli vsak za se in ne eden za vse!

Čemu združena Evropa

Zveza evropskih držav ali z drugo besedo Panevropa ni nikaka nova misel, ki naj bi se po mnenju nekaterih porodila iz težav pravkar minule vojne. To je stara misel, ki ima svoj začetek že pri Rimljanah in je v času Napoleonovih pohodov dobila še do ločnejšo obliko. Po prvi svetovni vojni so hoteli to idejo nekako uresničiti z ustanovitvijo takozv. Društva narodov, katerega sedež je bil v Ženevi v Švici. Težko je še danes reči, zakaj ta ustanova ni dosegla zelenega uspeha, vendar bi mogli kot ene ga izmed vzrokov, neuspešnega delovanja organizacije navesti tudi to, da človeštvo na tako ustanovo ni bilo dovolj duhovno pripravljeno.

Po zadnji svetovni vojni in že med vojno so države začutile potrebo po nekaki svetovni vladi, ki naj bi v prvi vrsti skrbela za mir in blagostanje v vojni izmučenega človeštva. Zamisel je bila zelo dobra in plemenita, le da je zopet prišla brez prave predhodne duhovne priprave in obnove, kar je tudi razumljivo. Za vsako stvar je namreč treba temeljitega razmišljanja, predvsem pa organskega razvoja, če hočemo doseči trajno in trdno osnovo. Zdi se, kot bi dogodki zadnjih let v Evropi ta neorganski nastanek Organizacije Združenih narodov izpolnjevali. Po vojni so pričeli v Evropi ustanavljati nekaj Vzhodni blok. Ne glede na idejo, ki v tem bloku prevladuje in ki je zapadnemu svetu tuja, ker ponižuje človekovo osebnost (individualnost) in duhovno rast, ima ta združitev mogoče nekaj pozitivnega v sebi. Narodi prihajajo namreč polagoma do prepričanja, da je treba spoštovati tudi sosedu in mu pomagati v stiski, ker je le z medsebojno pomočjo možno doseči zaželeni napredek. Tudi zahodni del Evrope je prišel do tega prepričanja, le z nekoliko drugim načinom, brez ukaza in terorja, po lastnem prepričanju in lastni volji. Zdi se, kot bi ta Zahodni blok nastajal po načrtu, ki ga je pred letom formuliral bivši britanski ministrski predsednik g. Winston Churchill, ki je zahteval, da se ustvari zveza evropskih držav, da bi se na ta način pospešila obnova porušene Evrope.

Churchillova ideja je našla predvsem v Evropi velik odziv. Narodi so si od njene izvedbe obetali dokončno razčiščenje oziroma med Sovjetsko zvezo in zapadnimi silami. A nastale so nove težave, ker veliko laže sta dva prijatelja, če ju tepe ista nadloga, kot pa če se obema dobro godi! Toda to je v večji meri stvar velikih narodov in ne majhnih, med katere spadamo tudi mi Slovenci.

Kakšne koristi bi imeli Slovenci od evropske zveze držav?

Slovenci smo kot nekaj klin zarinjeni med Germane in Romane in posedujemo zemljo, ki ni dragocena le vsled naravnih lepote, temveč v prvi vrsti zaradi vzveznih poti, ki vodijo preko nje iz zahodne, vzhodne in severne Evrope. Morda je ravno ta

slučaj pripomogel k temu, da smo se kljub majhnemu številu ohranili skozi stoletja do danes.

Naš narodni položaj ni bil nikdar rožnat in tudi danes ni. V novejši zgodovini smo bili Slovenci le enkrat vsi pod oblastjo ene države, drugače pa smo bili največ v lastno škodo razdeljeni pod več oblasti. Trenutno je večina našega naroda v Jugoslaviji, nekaj ga je na Madžarskem, v Avstriji in Italiji. Če bi se ustanovila zveza evropskih držav, verjetno še ne bi pomenilo združitve vsega slovenskega naroda, nastala pa bi velika olajšava v tem, ker bi

potem res lahko izvrševali nalogo, ki nam jo nalaga zemljepisna lega našega ozemlja, namreč, posredovanje med vzhodno in zahodno kulturo ter vez med Slovani, Germani in Romani.

Misel Panevrope bi Slovenci lahko z veseljem pozdravili tako z narodnostnega kot z občečloveškega ozira. Naloga nas vseh mora namreč biti, da se medsebojno združimo in ne razdvajamo. Pri tem obzir nem sožitju pa naravno ne bomo dopuščali, da bi morali na račun skupnosti prikrajševati naše individualne in nacionalne pravice.

Slovenci smo že od nekdaj gojili veliko zanimanja za sosednje narode, kar dokazuje tudi veliko število ljudi, ki govorijo več jezikov. S svojo malostevilnostjo ne nameravamo in tudi ne moremo nikogar ogroziti, kljub vsemu pa bi tudi mi radi nekaj doprinesli k boljši bodočnosti narodov.

Obraz Ane Pauker

NEUSMILJENA DIKTATORICA ROMUNIJE, NAVDUŠENA PRISTAŠINJA SSSR

Ana Pauker, zunanji minister Romunije, je že dolgo časa največji mojster romunskega komunizma, ki je zrasel v sovjetski

Zunanji minister Ana Pauker

šoli. Rojena leta 1893 v Moldaviji kot hčerka rabina, je bila Ana Pauker nekaj časa učiteljica na židovski šoli, kmalu pa se je približala političnim doktrinom skrajne levice in leta 1921 stopila v komunistično stranko. Nadvse inteligentna, rojena agitatorica se je aktivno udeleževala neredov, ki so nastali v Romuniji po letu 1930 in je, ko ji je grozila aretacija, s pomočjo sovjetskega ministra v Bukarešti zbežala v Sovjetsko zvezo.

Ko se je leta 1936 vrnila v Romunijo, jo je aretirala vlada kralja Karla in je prebivala pet let v neki romunski ženski kaznilnici. Ko je bila Romunija zasedena od Nemcev, je Sovjetska zveza dosegla osvoboditev Ane Pauker v zamenjavo z Jonom Codreanujem, ki so ga imeli ujetega Sovjeti.

Ana Pauker se je kmalu začela važno uveljavljati v sovjetski zunanji politiki. Bila je članica eksekutive kominterne in dala pobudo za ustanovitev divizije Tudor Vladimiresco iz romunskih vojnih ujetnikov, ki se je borila na strani Sovjetov proti Nemcem in Romunom. Bila je intimna sodelavka Thoreza in Manuilskeja, in je vedno delovala na tem, da napravi iz svoje dežele vzorec komunistične države.

Ko je po premirju vstopila Rdeča armada v Romunijo, se je Ana Pauker pojavila v Moldaviji ter kmalu nato v Bukarešti, kjer je vodila zunanje odnose romunske komunistične stranke.

Že jeseni 1944, po osvoboditvi Romunije, je ona bila siva eminenca romunske komunistične stranke. Brez njenega nasveta in ne da bi preje njo vprašali, ni bila sprejeta nobena važna odločitev.

Ana Pauker je bila eden od romunskih delegatov pri novi kominformi.

Imenovanje te žene za zunanjo ministrico Romunije je nad vse značilno dejstvo, ki dokazuje znova, kako nepotrpežljivo deluje Sovjetska zveza na tem, da dokonča podjarmljenje Romunije.

Ana Pauker ima tri otroke. Zanimivo je pripomniti, da je bil njen mož v Sovjetski zvezi obsojen na smrt kot trockist. Ana Pauker je žena brez srca, mrzla, neusmiljena, fanatično predana komunistični stvari.

Ali bo romunski narod pristal na načrte sedanjega režima?

Ali bo uspelo Moskvi zbrisati vse spomine na preteklost?

Le bodoča zgodovina bo lahko odgovorila na ta vprašanja, in pokazala, če bo Sovjetom uspelo vsiliti svojo oblast deželi, ki je v preteklosti kljubovala vsem poizkusom Nemcev, Turkov in Bizantincev, da napravijo iz nje svojo kolonijo.

(Ta obraz Ane Pauker je izvelek iz članka »Romunija danes«, ki ga je spisal Derek Patmore, izvedenec za vprašanja Balkana in Srednjega vzhoda za »World Review«.)

Vera in moderni roman

Vera je predmet, katerega se lotevajo pisatelji romanov v splošnem z neko gotovo opreznostjo. Dotični, ki se zanimajo za to, se čisto bojijo, da ne bi bili kritizirani in zasmehovani, češ da ne odgovarja jakost njihove verske gorečnosti primerni nadarjenosti ali da je ta gorečnost zadušila duhovnost. Na eni strani obstaja nevarnost, da je pisec preveč vznešen in sentimental, na drugi strani pa, da ga imajo za brezbožnega. Pred vsem pa obstaja bojazen, da ne bi obravnali izbranega predmeta z dolžno razsodnostjo, kar je popolnoma opravičeno z ozirom na težkočo, na katere naleti dotični, ki hoče s umetniškim razumevanjem združiti v harmonično celoto svete in posvetne stvari.

Ne glede na to pa so se od leta 1940 dalje razni pisatelji čisto lotili vprašanja vere. Zakaj mora ravno leto 1940 beležiti to ponovno zanimanje romanopiscev za verske probleme, je vprašanje, ki se da razložiti na razne načine. Deloma gre nedvomno za naravno reakcijo na materijalizem, moralni propad, na neko obliko boleznega in malenkostnega individualizma, kar vse je bilo značilno za toliko angleških in ameriških romanov iz zadnjih 20 let, deloma pa so tragedija in trpljenja vojne dala zapovedujoče občutiti nujnost harmonične literarne sinteze materialnih in duhovnih pojmov.

Eno najznačilnejših del, prežetih s tem novim duhom, je Graham Greenov roman »Moč in slava«.

Mehika, dežela, kjer je pisec umetniški dozor, daje ozadje tega visoko dramatičnega dela. V nekem delu dežele, kjer je bila vera prepovedana, skuša star katoliški duhovnik, na katerega glavo je razpisana nagrada, uiti policiji, ki mu je na sledu. To mu uspe, vendar se za kratek čas vrne zopet v svojo bivšo župnijo, kjer mora ugotoviti tragične spremembe: njegov narod je takorekoč pozabil vero; sin, ki se mu je rodil, ko je vlada prisilila vse duhovnike k poroki, je postal na pol poživljen človek, slep za skrivnostni stvarstva in gluha za Božjo besedo. Zavest svoje moralne strahopetnosti, boleči občutek krivde, uničujoča teža neizpolnjene dolžnosti, izdajstvo velikega poslanstva trpinčijo na begu blodečega duhovnika mnogo bolj kot fizične nezgode in trpljenje, katero mora prestopiti.

Čeprav pa je ubupan, oslavljen od alkohola, v katerem je zaman iskal pozabljenja, zasledovan in izčrpan, vendar le najde moč, da vstane iz propada, v katerega se je vrgel, in da sklene vrniti se k civilizaciji in spovedati se svojih grehov pravemu služabniku Boga. Lačen in izčrpan dospe v morskopristskišč, kjer zve, da je neki izgnanec v smrtni uri zahteval duhovno pomoč. Čeprav sumi duhovnik, da gre za past, se, zvest svojemu poslanstvu, mesto da bi odpoštoval s prvo ladjo, vrne v notranjost dežele, kamor so ga klicali. Tu ga aretirajo policija, a v isti noči, v kateri ga ustrelijo, vstopi skrivaj drugi duhovnik v mesto in prevzame dolžnosti mrtvega.

Čeprav se je pisec omejil na realistično tehniko, mu je vendar vseskozi uspelo odkriti nam duhovnikovo vzvišeno poslanstvo ponižnosti, usmiljenja in vere. (AIS)

NAS TEDENSKI PODLISTEK:

Kako je Ferdinand Lesseps ustvaril največje delo 20. stoletja

SUEŠKI PREKOP

(Konec.)

»Naša naloga je, da sedaj pridobimo še potrebne denarne vire. V tem oziru že imam zagotovitev podpore francoske države, v ostalem pa vas prosim, da storite na svojem polju vse, kar je v vaših močeh, da bomo zapreke, ki nas še čakajo in ki imajo vse izvor v pretirani nezaupljivosti, zmagovito premagali.«

Avgusta 1855. se je Lesseps obrnil na evropske države za finančno pomoč pri tem podjetju. Čuden slučaj je hotel, da je edino Anglija odgovorila odklonilno.

Dne 23. junija 1856 pa je v Parizu padla končna odločitev. Negrellijev načrt so vsi sprejeli. Negrelli je bil inženir avstrijskih železnic in že več let vodja »študijske komisije za izgraditev Sueškega prekopa«. Bil je tehnični vodja vsega podjetja, medtem ko so Lessepsa slavili kot idejnega začetnika in organizatorja. Računali so, da bo prekop stal okrog 200 milijonov frankov. Direktna linija je sicer znašala 112 kilometrov, ta daljava pa se je po Negrellijevem načrtu, potem ko se je pokazalo potrebno obiti razne zemeljske ovire, povečala na 164 kilometrov. Za generalnega direktorja pri delih samih pa je bil imenovan Lessepsov rojak, inž. Voisin.

Pozornost vsega sveta je od takrat vezala delom na tem prekopu. Mnogi so verjeli v uspeh, le premnogi pa so zmajevali glavami. Nikdo pa si ni predstavljal in Lesseps sam ne, kakšno nadčloveško

borbo z naravo bo treba prestati in če bi tedanji zagovorniki tega velepodjetja vnaprej vedeli, koliko človeških in materijalnih žrtev bo treba doprinesti, bi se bili zgrozili že ob sami misli na to.

Dela so se pričela in ves svet je v navdušenih člankih proslavljala pogum Lessepsa in njegovih sodelavcev. Tudi črnogledci so umolknili. Medtem pa so že velike pomorske trgovske družbe sestavljale nove bodoče bilance, ki so vsebovale račune o ogromnih dobičkih. Delo pa je vendarle še prerano.

»Kolikšne so bile izgube na ljudeh v preteklem mesecu?« je nekega dne vprašal Lesseps svojega prvega inženirja Voisina. — »180 mrtvih,« je ta odgovoril. Od deset tisoč delavcev, ki nam jih je dal podkralj na razpolago, jih živi le še sedem tisoč. Med našimi pa je danes spet bilo nekaj slučajev zblaznelosti... Če bi splošen upor izbruhnil, ne bi bilo nič presenetljivega.«

Kot pri vseh delih v puščavi, je bilo tudi tukaj pomanjkanje vode ona skoraj nepremostljiva težava, ki je grozila onemogočiti nadaljnje delo in uničiti že dosežene uspehe. Pridružile so se še razne bolezni, katerih izvor je bil seveda predvsem v pomanjkanju vode, ter so tudi te močno redčile že itak nezadovoljno delavstvo. Kljub vsemu so dela, čeprav počasi, napredovala.

Prišli so že v osmo delovno leto. Sedmo leto je bilo najkritičnejše. Turški sultan se je bil uprl nadaljnji graditvi prekopa in

še osebo posredovanje francoskega cesarja ga je potolažilo. Še večji sovražnik pa je bila peklenska vročina, ki je povzročila, da so delavci med delom omedlevali. Nič manj nevarni pa so bili večšani viharji, ki so zasipali ljudi in živali in odlagali cele plasti peska v prekop, katerega je bilo treba vedno znova čistiti. Vsak meter prekopa je terjal nove človeške žrtve. Čas, katerega so izračunali za dograditev, je bil že zdavnaj preokračen, stroški so že dvakrat prekoračili predvideno vsoto in kljub temu še ni bilo mogoče povedati, kdaj bo podjetje dovršeno. Zapreke so naraščale in one družbe, ki so se udeležile finansiranja prekopa in si obetale ogromne dobičke, so se pričele tresti za vložene denarje.

Iz Pariza so poslali preiskovalno komisijo, ki naj ugotovi dejansko stanje in koliko je še verjetnosti, da bo delo sploh uspelo. In prav za časa bivanja te komisije je graditelj prekopa presenetil najhujši puščavski vihar, kar so jih bili doživeli. Lessepsa je to hudo prizadelo, ker je vedel, da je od poročila te komisije zelo mnogo odvisno in da mu negativno poročilo utesne pripraviti nove težave pri finansiranju nadaljnjih del.

Vihar je povzročil strašno razdejanje. Nebo se je bilo v trenutku potemnilo, dvignil se je orkan, ki je prevrnil številne tanke za vodo, zasul prekop v dolžini več kilometrov, presenetil na stotine delavcev pri njihovem begu na varno in jih pokopal. Nemo je Lesseps hodil mimo teh mrličev, ki so bili kot ogromna, nema obtožba njegove fantastične zamisli.

»Ne bomo klonili. V enem tednu bomo z deli mogli nadaljevati. Voisin, pošljite po nove tanke v Kairo, po barake in stroje.«

Voisin je sklonil glavo pred pogledom tega moža.

»Dosegli bomo Rdeče morje, gospodje,« je nadaljeval Lesseps. »Mrtvim smo vsaj to zadoščenje dolžni.«

Spet so se stroji zajedli v pesek in prekop si je kilometer za kilometrom utiral svojo pot.

Tako je prišel 17. november leta 1869, dan odprtja Sueškega prekopa. Na razkošni jahti »L'aigle« se je pripeljala sama cesarica Evgenija in sledilo ji je 50 ladij spremstva. Tedanji časnikarji so pisali, da je imela s seboj 250 oblek, da je bila prej mimogrede obiskala tudi starega nergača, turškega sultana, ki pa se je bil že povsem spremenil ter je dneve cesaričinega bivanja v svoji državi dal proglasiti za državne praznike. — Toliko le mimogrede o Evgeniji ker je pač bila Francozinja. Njeni jahti so sledile: bela jadrnica egiptovskega podkralja, za njo je plula jahta cesarja Franca Jožefa in za to vse ostale; plavooka cesarica na krovu ladje, za katero se je kot prekrasna bela vlečka penilo vodovje sueškega prekopa, je s solzami ponosa v obeh pristopila k staremu možu:

»Lesseps, tvoje delo je to. V imenu Francije se ti zahvaljujem. Hvaležen pa ti je tudi ves civilizirani svet. Današnji praznik je tvoj praznik.«

Lesseps pa je sklonil glavo. »Praznik je, toda praznovati ga ni mogoče. Naj bo spominski dan za vse one, ki so pri tem delu sodelovali, pa tega dne ni so doživeli.«

Lesseps pa v tistem trenutku gotovo ni slutil, kaj mu je usoda še namenila. In v zmagoslavju žareča cesarica prav tako ne. Tudi ta ni vedela, da bo že čez dobro leto prišla usodna bitka z Nemci pri Sedanu in ji prinesla trpka leta pregnanstva in ponižanj.

Po prvi konferenci

Ko je razrednik Valentin razgrnil veliki katalog na kateder, je razred otrpnil. Kakor bi bil nastopil sodni dan: srca so se vznemirila, tiha groza pričakovanja je dahnila po učencih. Pa je izpregovoril rusobradi možina bolj s šepetom nego z gromom in je rezal s čudnim poudarkom kakor s britvijo po mladih srcih: »Sedaj vam pokažem vaše duševne fotografije...«

Za trenutek je pomolčal in ošinil z resastim pogledom preko kataloga ves razred ter je nadaljeval: »Kdor je zavozil napek, naj obrne. Sedaj je še čas. Kdor ne misli obrniti, naj prizanesse nam in staršem in samemu sebi in naj ubere drugo pot. Repov, ki bi se vleklj za razredom v križ in nadlogo, ne potrebujemo... Zakaj reševali bomo, reševali korenito, da izpihamo pleva takoj iz početka.«

Molk... Tak molk, da se je čulo brnenje muhe, ki je v tem hipu jadrala prek razreda podolgoma, kakor bi nad glavami strmeli učencev frčala granata.

Vraže in pripovedke na Koroškem

O škopnjaku

Škopnjak je neka posebna vrsta strahov in ni nič drugega kot hudič sam, ki se prikazuje v podobi goreče metle. Kjer ga je videti, kako seda na streho, in to je zlasti tam, kjer ljudje radi kolnejo, a ne molijo, tam pogine žival ali pa pogori hiša, ljudje zbolijo in imajo nesrečo. Nekdaj so videli škopnjaka, ki je sedel pod »huto« za stelo. To je bilo pri neki kmetijski hiši pod Pečnico, ko je imela hišna gospodinja ravno poroditi. Dokler je sedel škopnjak na svojem mestu, so ženo trgale grozne muke in pričakovati je bilo, da se ponesreči ali žena ali pa otrok. K sreči je zapazila neka stara dekla škopnjaka, a se zelo ustrašila, ker je mislila, da zares gori. Ko ni mogla pogasiti ognja in je postal iz goreče metle goreč mož, je spoznala, da je pošast hudič sam. Tekla je po blagoslovljeno vodo in poškropila z njo gorečega moža, naker je ta moral izginiti in kmetica je z lahkoto porodila.

O raznih drugih vražah

Povodni mož pride včasih po kako lepo, mlado deklico in jo potegne k sebi v vodo.

Veliko ljudi je še danes po Rožu, ki verujejo na »copranje«, »oreke« in še slične stvari, čeprav jih bolj premeteni zasmehujejo. Posebno praznoverne so še ženske, če krava noče dati mleka, če je mleko krvavo, če se noče skisati ali se ne da napraviti iz smetane maslo.

Če stopiš v hišo, kjer imajo otroka ali bolnika, usedi se hitro, da mu ne vzameš spanja. Če pogledaš majhnega otroka ali mlado žival, tedaj pljuni in reci: »Ne bodi mu orek«, drugače utegne kmetica, če je praznoverna, sumiti, da hočeš napraviti orek otroku ali živali. Kadar dobi otrok ali mlada žival orek, noče jesti in piti, trga ga po vseh udih in kmalu umre po hudih mukah.

O „narejeni“ ali „ponarejeni“ boleznih

Čarovniki in čaravnice imajo moč ustavljanja kravam mleko, oziroma napravljati, da priteče mleko čarovniku v mlečnik. Poleg tega imajo tudi moč napravljati ljudem bolezni in nesreče ali »ponarejati« ljudem. Taka ponarejena bolezen so zlasti takozvane »preti«, »skrnina ali protin. To bolezen dobi, komur je »ponarejeno«, pa tudi tisti, ki je hodil po potih, kjer se klatijo mačke ali pa kače. Tedaj dobiš mačke ali pa kače »preti«.

Pri Otrobu v Podsinji vasi je imel občinški »padar« več let pridno, a že malo priletelo gospodinj. Ker se je pa poročil z neko drugo deklico, mu je prejšnja gospodinja naredila bolezen. Ko je imel »padar« po poroki prestopiti hišni prag, je dekla prejšnja gospodinja pod prag svinec in čarovniških cvetic, ki so pri »padarju« povzročile grozne bolečine v križu in »preti« so ga mučile do smrti. Ko so nesli mrliča čez hišni prag k pogrebu, je prag počil.

Tudi »vred« je ponarejena bolezen, ki jo je najti pri otrocih. To je trebušna bolezen, ki se ozdravlja navadno s tem, da se greje otroku trebuh s cunjami, namočenimi v toplem žganju. »Preti« odpravljajo z »dolžbranjem« stare ženske ali pa »šintarji«, ki znajo poznati skoro vsako bolezen in dobivati nazaj ukradene reči. Navadno zdravijo z različnimi vražami in molitvami, včasih tudi z mažami ali pa s praškami in različnimi vodami. Tatu najde konjederes s tem, da pogleda v svoje skrivno ogledalo, kjer zagleda po gotovi molitvi vsakega tatu in ga s skrivno močjo tudi lahko prisili, da prinese ukradeno stvar nazaj.

In začelo se je A do Ž brez prestanka in brez usmiljenja: vse po zaslugah.

Francelj ni čakal dolgo svoje obsodbe. Še nikdar ga ni presunilo tako pereče, ko je začel svoje ime. Kakor bi se zdrnil iz sladke omotice in bi v smrtnem strahu spoznal, da mu nekdo nastavlja nož na prsi. S katedra se je svetila konica tega noža in sunkoma zabadala z vsako besedo: »Nравnost... Latinščina... Nemščina... Računstvo pismeno... Zemljepis...«

Donelo je že tretje in deseto ime iz kataloga, a Franceljnovega ušesa se valovi teh zvokov niso več dotaknili. On je čul samo svoje ime in za njim pet udarcev, ki so kakor zbor peterih sodnikov pripravljali vrh za njegovo študentovsko smrt. V hipu se ga je polastil tak obup, da je brez pomisleka sklenil še tisto popoldne povezati culo in jo udariti peš proti domu. Ali preden je utegnil ta sklep dozoreti, se je pričelo izpraševanje vesti. Ponos je dvignil glavo in mu pokazal njega samega — prejšnjih dni slovitega učenca. In sedaj — po par mesecih — taka izprememba! V trgu je sedel v prvi klopi, tu v predzadnji, v trgu zapisan v zlato knjigo, tu pa v razrednico. Kje je krivda?

Nравnost? — Ali ne sedim kakor pribit? Pred poukom in med poukom... In na potu v šolo? Še po tlaku ne hodim, da ne napravim nerodnosti. Po sredi ceste je moja pot... Ker sem šel enkrat bos in s cizo prijatelju Jaki po sadje? Kdo me je videl, kdo sodil, da sem študent? Če sem šel nato z njim v gostilno na mošt?... Popolnoma pravilno to res ni bilo... Če pa smem z očetom in teto in gospodinjo v gostilno, zakaj bi ne smel z Jakom?... Torej, kje je moj greh?

Latinščina? — Ob tej je Franceljnov razzum kot zagovornik onemel. Držal ga je ukor vesti kakor s kleščami: mea culpa, mea maxima... Zato je ves potr sklenil, da se loti vadb in slovnice z vso vnemo in ne neha prej, da zapre razredniku ob prihodnji konferenci bridko očitanje.

Nemščina? — Tu je jasno vedel, da nič

ne ve. Torej je bil imenovan po pravici. Ali nekaj drugega ga je motilo in mu zagovarjalo nemški greh. Profesor Fran, mož visokorasel, raven kot sveča, odločen, kakor bi bil prišel iz vojske, ta ga nemščine niti vprašal ni. Vprašal ga je bil sicer nekoč mimogrede malenkost, toda preden je Francelj s tankim posluhom ujel od repetenta pošepetani pravi člen tiste nemške besede, se je profesor Fran že razsrdil: »Kako pa stojite? Kakor paragraf! Še za tolikanj ne boste nikdar, da bi dostojno krompir strazili pri vojaki. Sedite!« ...

Računstvo pismeno... Torej tudi ti, profesor Mihael! Ljubezen si mi obetal pri sprejemnem izpitu deliš pa batine! In zakaj? Zato, ker je bila naloga tako smešno lahka, da je Francelj s svojo matematično učenostjo podprl obe zadnji klopi, pri tem se pa sam uštel desetkrat in pisal — komaj zadostno. In tako se je ustvaril narobe svet, da so njegovi učenci prebredli vodo, on, ki jih je vodil, je pa utonil.

Tudi ob tej nezgodi se je izpametoval in sklenil poskrbeti najprej zase, potem šele za druge.

Smolo je tesala

Tam med gorami onstran Kamniških planin leži vas. Ob sotočju dveh rečic so vaščani stisnili nekaj nad trideset hiš, ki jih obdajajo od treh strani navpično štrleče, visoke čeri. Skoraj navpično se moraš ozreti nakvišku, če hočeš zazreti košček nebesnega svoda, ki je poveznjen nad vasjo.

Tu in v okolici so prebivali v prejšnjih zlatih časih bogati prebivalci, ki so se včasih tudi povsili v gostilni »Pri zlatem sodčku«, da bi pregnali enolično vsakdanjo puščobo.

Vrhovnikova Veronika je bila hči bogatega kmeta, čigar imetje so cenili na milijon. Bila je ena izmed onih, ki jim ni bilo odrekati lepote, poleg tega je bila, kakor rečeno, bogata edinka. Eno napako pa je imela: nekoliko je »vozila za bregom«, kot so se izražali hudomušni neolikanci. Da pa si ne boste ustvarili o njej napačnih pojmov, naj vam povem, da ni bilo tako hudo. Le s takozvanim »bon-tonom« ni bila pre-

Zemljepis... Pri tem predmetu takisto narobe. Trdno zavest je imel, da tu ni lenaril in da stvar zna. Ali tisti parkelj! Njegov sosed v klopi je bil namreč naredil parkelja iz cofka Franceljnovega klobuka in ga z buciko pripel na hrbet prednjega učenca. Francelj mu je seveda kot dober sosed pomagal in pri tem rokodelstvu, ki ni imelo z zemljepisom pravih stikov, ju je zasačil profesor in posledica je bila: neusmiljena dvojka.

Z dvignjenim prstom mu je vest zapretila: tua culpa, tua maxima...

Tistega dne se je vrnil Francelj iz šole čudovito resen. Nakoval je celo rešto dobrih in trdnih sklepov. Le parkrat mu je še prodril spomin na svobodo, na dom in zeleno pašnike. Ali to so bili le bliski, njih luč je zažarela in — ugasnila. Čutil je, da je naprežen in pripet na voz življenja z jermenjem, ki se ne da pretrgati. Torej napni vse sile in potegni voz iz jarka!

Koncem drugega leta pa so videli, česar se niso nadejali: Franceljna — odličnjaka.

Fran Sal. Finžgar

Bodalice

Odhajahal sem s počitnic in začelo me je mučiti vprašanje: Kaj boš prinesel otrokom?

Šel sem v vaško štacuno, da ne bi praznih rok prišel domov. Res je, da se otroci razveselijo očeta, ko ga spet zagledajo; res je pa tudi, da poželjivo škilijo v kovčeg, ali ne bodo kje med zamazanimi oblekami in pošvedranimi čevlji zagledali kako malenkost zase.

Odločil sem se, da kupim bodalce v usnjati nožnici, saj sem bil nožem že od nekdanj nekam prijazen. Razen tega bi bil najstarejši ves navdušen, da bi mogel tako orožje nositi ob desnem kolku in bodalce tudi ni bilo preveč drago. Za mlajša dva sem pa nakup odložil, ker ni bilo v štacunu nič primernega zanj. Pozneje, seveda, tudi nisem ničesar kupil, tako da sem šel na ladjo, ki me je morala pripeljati domov, edino le z enim samim darilom: z bodalcem za najstarejšega.

Dosti je otrok, ki dobi od svojega očeta, ko pride s potovanja, še manj, sem si mislil, in prav nič ni dobro otroke razvajati. Neumno in napak je, da si kupiš naklonjenost svojih otrok, sem si dalje mislil, in najstarejšemu sploh ne bom dal tega orožja, čemu tudi, saj ne more početi drugega z njim, ko da se v prst zbode! Še kako nesrečo bom nemara preprečil, če si bom to bodalce obdržal zase, v spomin na to nepozabno, lepo poletje. Tako sem si mislil.

A čim bolj sem se bližal domu, tem bolj sem bil v notranji stiski in sem neopazno prehajal iz zdvajanja v zdvajanje. Spomnil sem se, da sem sam, ko sem bil še majhen, dobil od očeta, prišedšega iz Pariza, majhno ladjico. Ta ladjica in pa zavest, da je bila kupljena tako daleč, daleč od Kopenhagna, je bilo zame že ko dolgo potovanje v tujino. Otroci imajo jako bister pogled za bistvo vseh stvari. Napak bi ravnal, če bi svojim otrokom ne privoščil te notranje obogatitve, kakršno jim bo moglo dati to bodalce, tem bolj še zato, ker je bila voznina za to namišljeno potovanje z malenkostnim zneskom za bodalce že vnaprej plačana. Toda — eno napako je pa le imelo to darilo: vsem trem otrokom skupaj ga vendar nisem mogel dati! Celó, če bi tako naredil, da bi dal najstarejšemu klino, srednjemu pa nožnico, — a kaj bi ostalo za najmlajšega? Nič, tako že ne pojde!

Prišel sem pozno zvečer domov in otroci so že spali. Ko sem stopal od posteljice do posteljice in sem pri vsakem otroku sklonjen obstal, tedaj mi je bilo hudo, da nisem vsakemu kaj prinesel. Ti si trápa, sem si

dejal. Slabo poznaš otroke in ničvreden oče si! Lahko bi bil kupil navadno škatlo za igrače in bi še malo pri sebi štedil, pa bi tudi najmlajši kaj prinesel, saj je še tako majhna, da se vsega razveseli, kar dobi in ji je vseeno, kaj dobi! Tu je ležala in spala na blazini svojih lastnih svilenih las in jutri se bo zbudila in bo razočarana, ker si taka baraba.

Neznansko slabo sem spal, pač radi slabe vesti in že zarana zjutraj sem se zbudil. Splazil sem se v sobo obeh fantov in previdno zbudil najstarejšega. Ves prestrašen in pripravljen na boj je planil kvišku, me pogledal in objel, ko da mi hoče vrat zločiti, nato je pomežiknil, rekoč: »Dobro jutro, oče, ali si zares že prišel?«

Vzel sem ga k sebi v svojo sobo in mu dal bodalce, ki je bilo ponoči pod mojim zgledom. Tako pristno in neposredno je bil vesel, da se mu ni posrečilo, dasi je že velik fant, skriti svoje radosti in je koj potegnil bodalce iz nožnice in že poskušal ostrino na nohtu.

»Ti, Jurček,« sem mu dejal, »zdaj imaš pa dva noža. Zdaj prav za prav ne potrebuješ več žepnega nožka?«

»Ah, kaj bi mi tisti nožek!« je odvrnil zaničljivo. Doslej je bil ponosen nanj, zdaj mu nenadoma ni bilo nič zanj.

»Ali bi mi ga dal?« sem vprašal. »Dal bi ga Petruku — to se pravi, če ga bo hotel!«

Šel je po nožek s luskinastim ročajem. Nato sem zbudil Petruka. Takoj je bil popolnoma buden, usedel se je v posteljici in vprašal:

»Oče, kaj so žar ometi?«

Po nekaj vprašanjih se je izkazalo, da je mislil na žaromete. Besedo je bržkone bral na kakem letaku. V tistih letih je, ko vse črkuje.

Dal sem mu nožek in njegovo veselje ni bilo nič manjše ko bratovo, ker je zdaj vendarle imel nožek, za kar je starejšega vedno občudoval in mu bil nevoščljiv in nas je zmeraj odkrito in z zvijačo mučil, da bi tudi on dobil tak nožek.

»Ti, Petruček,« sem mu dejal, »zdaj imaš pa dva nožka, saj menda ne potrebuješ več pipca, ali ne?«

»Ah, pipec,« je rekel in ga kar ni hotel več pogledati, ko je imel zaželeni nožek.

»Ali bi mi ga dal? Podarili bi ga sestrici, da bo tudi ona imela svoj nož.«

Koj mi ga je dal. To je bil majhen, skrahan, ves obrabljen pipec. Kaj bi človek z njim, to je bilo težko reči. Mogoče bi rezal presno maslo — sira pa že ne bi.

več znana in prijazna. Pa saj tudi ni čudno. Kako bi vendar mogli prodreti vsi njegovi predpisi in nauki v vsako razpoko med našimi gorami? Nič čudnega torej, da nje niso dosegli.

Pri »Zlatem sodčku« je bilo na žegnansko nedeljo prav živahno. Mladega sveta se je nabralo toliko, da so bili drug drugemu v napotje. V kotu prostorne sobe je igrala godba, da je poganjalo kri po žilah in povzročalo nenavadno srbečico po podplatih. Mladi pari so se vrteli kot za stavo.

Ne vem, kako se je primerilo, da so na Veroniko vsi pozabili. Ni ga bilo, ki bi jo bil povabil s seboj k »Sodčku«. Revica je nekaj časa čakala, a ker nikogar ni bilo, se je odločila sama in obiskala veselo družbo. Kdo bi ji zameril? Čemu bi se ravno ona ne smela povesečiti?

Njen prihod je povzročil tiho muzanje in neolikano prišepetavanje.

Ker se po daljšem času nihče ni spomnil, da bi jo povabil na plesišče, poprosi mimoidečega sosedovega Pavleta, da bi plesal z njo en valček. Seveda ni odklonil, dasi mu je bilo neprijetno.

Še marsikaterga je nagovorila in fantje so radi ali neradi ustregli njenim prošnjam.

Pavle je tuhtal in gruntal, kako bi se je odkrižal. Pa mu naposled le šine pametna misel v glavo.

»Sodčkovo« dekle poprosi za slamnat ce-ker, hlapca za »kanolško« (mala sekirica), poišče nekoliko smole in oboje spravi v ce-ker. Smrečnikovoga Tevža, ki nič ni bil znan z Veroniko, naprosi, da ji izroči ce-ker, češ naj ga nekoliko pridrži, on da se koj vrne.

Veronika sprejme, Tevža pa od nikoder. Čez dobro uro pride Vrtačnikov Lojze, pa jo prav nedolžno povprašuje kod in kam s cekarjem...?

Da ga ji je nekdo izročil v varstvo, da bo koj tukaj, je sledil odgovor.

»Aha, Tevž ga je nosil, gotovo bo njegov! Dajva, poglejva, kaj neki skrivnostnega prenaša?! Da ni morda kak saharin? Tevž je »šmugler«. To ga bom navil!«

Tudi Veroniko je imel »firbec«, pa osvetiti se je tudi hotela nad njim, ker jo je pustil samo.

Lojze vleče iz cekarja v cunje zavito kanolško pa — smolo.

Veronika je v hipu spoznala potegavščino, se z zardelim licem in s tresočo bradico ozrla po krogu krohotajočih radovednežev in jo je urnih nog odkurila domov.

Nič več se ni prikazala na kakem plesišču. Spoznala je, kako sramoto si je nakopala s tem, da je šla brez spremstva na ples, čemur pravijo tam, da »smolo teše«.

—ik—x.

V tem hipu je pristopicala mala v srajčki:

»Ali je Julcek bodalce dobil?« je zadirčno vprašala.

»Ali ne boš očku rekla: dobro jutro?« sem jo vprašal.

»Jaz plavim: Ali je Julcek bodalce dobil,« je trdovratno in inkvizitorsko vztrajala ona prav po žensko trmasto.

»Kaj pa imam jaz zate?« sem se ji dobričal in ji ponudil pipec.

Brez besede mi ga je izpulila iz roke in bilo je, ko da se je sonce prikazalo izza oblakov. Resnično je bila blažena, ne samo radi pipeca, marveč vse bolj zato, ker je to pomenilo, da jo že prištevamo k velikim. Saj so ji prisodili celo pipec, torej nož, ostrino!

»Tako pa se reče očku dobro jutro,« je vzkliknila in se mi vrgla okrog vratu.

*

Zapomnite si to zgodico! Mogoče vam bo še prav prišla, kadar pridete s kake poti domov.

OB OBLETNICI SMRTI

dveh slovenskih glasbenikov

ŽUPNIKA JAKOBA ALJAŽA — O. HUGOLINA SATTNERJA

Triglavski župnik Jakob Aljaž

Po dolgi in mučni bolezni je umrl 4. maja 1927. leta na Dovjem na Gorenjskem po vsej Sloveniji znani duhovni svetnik in zlatomašnik Jakob Aljaž. Bil je mož velike nadarjenosti, še večje srčne plemenitosti, neomajne gostoljubnosti in vedno vedrega značaja. Bil je obenem navdušen planinec in je največ pripomogel, da je postal Triglav, kralj naših gora, lahko dostopen in najpriljubljenejša gora. Aljažev stolp vrh Triglava in Aljažev dom pod Severno triglavsko steno bosta vedni priči Aljaževega dela. Po njegovem prizadevanju so na Kredarici, tik pod triglavskim vrhom, sezidali kapelico.

Aljaž je bil tudi dober glasbenik. Veliko skladb, ki jih danes pojo širom Slovenije, je zložil sam in za Mohorjevo družbo priredil slavno Aljažovo pesmarico v 2 delih. Bil je tudi vrl duhovnik in ljubezniv pastir iz ročenih mu duš.

O. Hugolin Sattner

Dne 20. aprila 1934. leta je umrl skladatelj o. Hugolin Sattner. Utrujen od dela in izmučen od dolgih življenjskih let je šel po plačilo in pokoj k Njemu, kateremu je zvesto služil vse dni svojega življenja kot goreč duhovnik in neutrudljiv narodni delavec.

O. Hugolin Sattner se je rodil 29. novembra 1851. leta v Kandiji pri Novem mestu. Tam je bil njegov oče poštar. Ljudsko šolo je obiskoval v Novem mestu, nato pa je prestopil na frančiškansko gimnazijo v istem kraju. Ko je dovršil 6. razred gimnazije, se je odzval svojemu notranjemu klicu, ki ga je vabil v frančiškanski red, kamor je tudi vstopil. Iz Novega mesta so ga samostanski predstojniki poslali v Nazarje in na Kostanjevico pri Gorici, kjer je dovršil gimnazijo in dva letnika bogoslovja. Leta 1872. je prišel v Ljubljano, kjer je do-

končal bogoslovne študije in bil leta 1874. posvečen v duhovnika. Kmalu po novi maši, ki jo je odpel 26. julija 1874., je odšel v Novo mesto, kjer je učil 16 let petje na ljudski šoli, orglal v cerkvi in bil profesor petja tudi na gimnaziji. Iz Novega mesta se je vrnil v Ljubljano, kjer je ostal do konca svojega plodovitega življenja.

To bi bila na kratko življenska pot o. Hugolina, toda za temi skopimi podatki se skrivajo velika in pomembna dela, ki jih je dovršil. Šele če bi našli vse njegovo delo, ki ga je opravil kot duhovnik in redovnik, potem bi lahko videli, kakšen mož je bil. Toda o tem ne bomo govorili. Spomnili se bomo le zasluga, ki si jih je pridobil za slovensko glasbo, katero je obogatil z mnogimi lepimi cerkvenimi in svetnimi skladbami.

O. Hugolin je pokazal zgodaj veliko ljubezen do glasbe, pozna je pa tudi lepe sposobnosti v komponiranju pesmi. Že kot organist in profesor petja v Novem mestu je

zložil dve svetni skladbi, za katere so se zbori kar trgali. Posebno so mu bile pri srcu Gregorčičeve pesmi n. pr.: »Na planini!«, »Pogled v nedolžno oko« itd. In ko so malo kasneje izšle njegove mašne in Marijine pesmi, je vse kar strmelo. Z enakim navdušenjem je sprejemal svet vse njegove glasbe, med katerimi so nekatera zelo obsežna, n. pr. latinska maša »Missa se-ráfica«, »Jejtejeva prisega«, »Oljki«, »V pepelnici nam!« in druge. Celo opere se je lotil in noč, ki imamo tako malo izvirnih slovenskih oper, v visoki starosti napisal uspelo delo »Tajda«.

Sattnerjeva skladba je živahna, polna življenske vedrine in lepote. On je eden naših prvih »Cecilijancev«, ki je za svoje skladateljske delo dobil tudi priznanje na najvišjih mestih.

Slovenci smo na velikega sorojaka ponosni in ga bomo ob obletnici njegove smrti počastili še z večjo ljubeznijo do naše slovenske narodne pesmi.

Denar v kolonijah

V kolonijalnih deželah ima denar navadno drugačno ime in drugačno vrednost, kakor denar matične države. V nekaterih kolonijah imajo tudi po dve vrsti denarja; starejšega in novejšega ali pa denar dveh kolonijalnih držav.

Oglejmo si denar, ki je v rabi v francoski kolonijah. V Indokitajski, to je v Kwančanvanu imajo paister (100 centov), ki ima desetkrat večjo veljavo, kakor pa francoski frank. V Siriji in Libanonu je v rabi paister (= 10 miliemov po 4 pare); Indokina pa ima starejši denar funt (100 paistrov) ali novejši — rupijo (8 fanonov = 24 kašev). Ostale franc. kolonije imajo francoski frank, torej denar, ki je v Franciji sedaj v veljavi.

V vseh kolonijah Združenih držav imajo isti denar, kot v državi sami (dolar, 100 centov), le na Filipinskih otokih imajo peso (100 centavov). Ti so po zadnji vojni postali samostojni in torej niso več odvisni od Združenih držav.

V portugalskih kolonijah v Afriki imajo isti denar kot v državi, v Aziji pa imajo naslednje vrste: v mestu Macao ob kitajski obali blizu Hongkongu ter na otoku Timorju imajo angolar (100 centavov), ki ima isto vrednost kot portugalski eskudo; v portugalskih kolonijah v Indiji (Din, Goa, Daman) pa imajo rupijo (10 tang), ki pa ima drugačno vrednost in je tudi po obliki drugačna kakor rupija v Angleški Indiji.

Bivše italijanske kolonije v Afriki so imele italijansko liro, prav tako imajo v španskih kolonijah špansko pezeto.

V belgijskih kolonijah (Ruanda, Urundi, Kongo), imajo frank (100 centimov), a ima drugačno vrednost kot matični državi.

V nizozemskih kolonijah v Aziji in Ameriki imajo isti denar, kot v državi.

Zanimiva pa so imena denarja v angleških kolonijah, ki so raztresene po vsej ze-

meljski obli. V Iraku je sedaj v veljavi dinar (100 filsov), pred prvo svetovno vojno pa so imeli tam turški denar. V Britanski Gualani, Hondurasu, Hongkongu, Malajskih državah na severnem Borneu, Novi Fundlandiji, Trinidadu, Tobagu in v Kanadi imajo dolar (100 centov), ki je po obliki drugačen, po vrednosti pa enak dolarju Združenih držav. V Keniji, Tanganjiki in Ugandi imajo funt (20 šil. po 100 centov) in se zelo loči od angleškega funta. Na otoku Ceylon, Kuweitu, na mavriških otokih v Vzhodni Afriki (Mauritius) otokih Sansibarju in Sajčelin je v obtoku rupija (100 centov); na otoku Cypru je funt (180 paistrov po 40 par). V Palestini in Transjordaniji imajo sedaj funt (100 paistrov = 1000 miliemov), ki imajo višjo vrednost kot angleški funt. V trdnjavi Aden, na Bahrejskih otokih, Somaliji in v Indiji je sedaj v veljavi rupija (16 an po 12 paistrov).

V Novih Hebridih v Oceaniji imajo vzporedno angleško in francosko veljavo, v angloegiptovskem Sudanu pa egiptovsko veljavo, to je funt (100 paistrov, 1000 miliemov), ki je po vrednosti približno enak angleškemu funtu.

Najbolj praktično je, ako se denarna enota deli v 100 delov, kot n. pr. avstrijski šiling in večina evropskih in ameriških vrst denarja. To je zelo pripravno za računanje, pa tudi za nošnjo. Če se deli denar v 1000 delov ali morda na 110 (arabski denar) je potem preveč drobiža. Zato vse države stremijo, da bodo uvedle najboljši denarni sestav.

Zelo neprikladno razdelitev denarne enote imajo v nekaterih azijskih državah. Zato si bomo ogledali tudi vse znanejše vrste denarja v Aziji.

V Tibetu imajo v rabi še stari denar z imenom kitajski tael (= 1½ tibetanske rupije = 4 trange = 6 shojev = 8 chegyev = 12 karug = 24 kangov). Vsi novci nižje vrste, kot so kangi in karuge, so iz bakra, tael sam pa je srebrn. V republiki Tanu Tuva imajo akvo (100 kopejk), ki ima isto vrednost kot ruski rubelj. Ta denar je novejšega izvora, odkar je postal ruski vpliv na to državo tako močan, kot je še danes. Kraljevina Siam ima baht (100 satangov). V Monogoliji imajo tugrik (100 mungov), ki je po vrednosti enak kitajskemu dolarju (100 centov). Mandžurija je imela pred zasledbo yuan (100 fenov), ali pa kitajski dolar, pod japonsko okupacijo pa je imela yen (100 senov po 10 rinov), ki je bil v veljavi tudi v vseh japonskih kolonijah. Državica Nepal v Himalajskem pogorju ima rupijo (16 an), Iran ima rial (100 dinarjev), ki ima isto vrednost kot francoski frank. V državi Jemenu imajo še stari denar imadi (40 bogašev), v Afganistanu pa imajo že novejši denarni sestav in sicer afgan (100 pulov).

ne sme izpolniti povelja nadrejenega, če bi mu ta ukazal kaj grešnega.

Nosilci oblasti

Od oblasti je treba razlikovati nosilce oblasti. To so osebe, ki v določeni družbi oblast dejansko izvajajo: dajejo ukaze in prepovedi, nadzorujejo izvrševanje in kaznujejo kršitve.

Samo po sebi ni mogoče trditi, da bi bila katerekoli organizacija družbene oblasti neposredno od Boga ali da bi bila komu osebno dana oblast od Boga (nekaj izjem poznamo iz zgodovine judovskega naroda). Načelno imajo pravico določati nosilce oblasti, člani družbe sami, v kolikor je to v skladu z naravo družbe (v zakonu pripada oblast po naravi možu, v družini staršema).

Trdna opora oblastnikov

Gledano na daljšo dobo uživajo oblastniki oblast tako dolgo, dokler se čutijo sami vezani na naravni red in jim je oblast samo sredstvo, da navajajo člane družbe doseganju skupnega namena. Najtrdnjša opora oblasti ni zunanja sila (čeprav je tudi ta zaradi oslabiljene človekove narave potrebna), marveč duhovne vrednote, ki ljudi družijo.

Oblast sloni ne na bajonetih, marveč na zaupanju. Vsak oblastnik, tudi diktator, se naslanja na ožji krog ljudi, ki mu prostovoljno slede. Šele s tem krogom ljudi, ki obvladajo odločilna mesta v družbeni organizaciji (kot je n. pr. notranje ministrstvo), lahko dalj časa uveljavlja svojo samovoljo ob pogojih, da večini članov družbe nedostaja hrbtenice.

Zgodovina dokazuje, da se še noben družbena oblast ni dolgo držala, če se n držala mej svoje pristojnosti. Prav tako nobena, ki se je zanašala zgolj na silo. Rimski cesarji so kristjane zapirali, mučili, pobijali, sežigali, ker niso hoteli priznati da bi bili cesarji bogovi. Oblast rimskih cesarjev je že davno razpadla. Krščanstvo pa je še vedno tako močno, da more tudi današnjih razvalinah zgraditi boljši družbeni red.

d reš

Oblast v družbi

(ODLOMKI IZ SOCIOLOGIJE)

(Nadaljevanje in konec)

Oblast je ena sama

Oblast v družbi je ena sama in nedeljiva. Toda kot je družba razčlenjena v celo vrsto družb od zakona in družine do človeštva kot najobsežnejše družbe, tako je razčlenjena tudi oblast. Vsaka družba je deležna iste oblasti, ki je utemeljena v človekovi družni naravi, kot so v njej utemeljene tudi vse družbe.

Pravice oblasti

Oblast sme in mora podvzemati vse ukrepe, ki so potrebni, da se namen določene družbe dosega. To so lahko na eni strani dejanja organov družbe samih (n. pr. uradov) ali pa dejanja poedinih članov družbe. Oblast je upravičena izdajati predpise, ki zavezujejo člane družbe k določenim dejanjem (n. pr. plačevanje davkov), ali k opustitvam (n. pr. prepoved kraje) ter nadzirati izvajanje teh predpisov. Če se pokaže potreba, sme oblast pokorščino predpisom tudi izsiliti.

Pravice oblastis omejene

Napačno pa bi bilo misliti, da sme oblast članom družbe predpisati, kar koli se ji po ljubi. To stališče zagovarjajo tisti, ki zanjajo, da bi oblast izvirala vsaj posredno od Boga. Toda videli smo, da izvira oblast od Boga. Zato ima tudi v božjem redu svoje meje. Kakor hitro oblast te svoje meje prekorači, je član družbe ni več dolžan ubogati.

Božji red, božjo zamisel, kakšno naj bi stvarstvo vključno z razumnimi bitji bilo, imenujemo tudi naravni red. V kolikor imenujemo naravni red (etični) red. Spoznati ga moremo že z naravno pametjo, večjo gotovost pa nam daje razodetje. Tako je možno deset božjih zapovedi spoznati z naravno pametjo. Primerjalno veroslovje nas pouči, da so temeljne zapovedi ostalih ver v glavnem iste. Pač pa nas varuje božje razodetje pred zablodami, ki jim včasih podležejo celi narodi. V kolikor pa se ta naravni red nanaša na medsebojno sožitje ljudi, ga imenujemo tudi naravno pravo. Naravno pravo nam pomeni celokupnost obveznih predpisov, ki veljajo za vse ljudi brez izrecne zapovedi.

Ta naravni red pa določa, da družbena oblast ne sme ničesar ukazati, kar bi nasprotovalo človekovi naravi. Človek pa ni samo družno bitje, ampak tudi oseba. Zato nima družbena oblast, da navedemo nekaj primerov, pravice nikomur predpisovati vere ali svetovnega nazora, nima pravice jemati človeku rodno sposobnost (s sterilizacijo), nima pravice ubijati starčke, neozdravljivo bolne itd.

Dolžnost pokorščine

Pravici ukazovati odgovarja dolžnost pokorščine. Člani družbe so v vesti dolžni podrediti se družbeni oblasti in izpolnjevati njene upravičene zapovedi ter se držati prepovedi, v kolikor so v mejah njene pristojnosti. Ne gre samo za izpolnjevanje ukazov, kadar stoji za njimi policaj ali orožnik, marveč tudi takrat, kadar nas nihče ne nadzira in ni verjetno, da bi nas mogla zadeti za kršitev zagrožena kazen. S tem ima oblast prihranjenega mnogo dela in se more posvečati važnejšim in za občo blaginjo koristnejšim nalogam. Toda prav to prepričanje o božjem izviru oblasti, ki utemeljuje to obveznost v vesti, daje na drugi strani članom družbe jasno spoznanje meje, kje postanejo zahteve oblasti neupravičene. Pravilno vrednotenje dobrin, po katerem je zemsko življenje sicer velika dobrina, toda ne najvišja, pa daje članom družbe tudi junaštvo, da očitno krivičnih ukazov ne izpolnijo. Skušnja dokazuje, da se edino taki ljudje ne krivijo kot jegulje pred predstavniki totalitarnih režimov, marveč da povedo tudi za ceno svojega življenja svoj odločni: ne — kot je to storila množica krščanskih mučencev, od katerih naj imenoma omenimo samo Janeza Krstnika in angleškega državnega kancelerja Tomaža Mora. Tomaž Mor se ni vdal niti pritisku niti grožnjam kralja Henrika VIII., niti prigovarjanju družine, na katero je bil močno navezan, da bi zatajil božjo postavbo in priznal kraljev konkubinat za veljaven zakon.

Edina učinkovita omejitev družbene vsemoči

Zgodovina, zlasti pa polpretekla in sedanja doba izpričujejo, da je edina učinkovita

omejitev družbene oblasti dana tam, kjer priznavajo, da je oblast vezana na naravni naravni red, ki temelji v Bogu.

V tragiko človeškega osebnega in družbenega življenja spada, da se vsako pretiravanje sprevrže v svoje nasprotje. Liberalizem je hotel človeka osvoboditi vezi božjega reda. Hotel je napraviti človeka za samostojno bitje, za boga, dejansko pa ga je pahnil v suženjstvo družbenega mehanizma, ki omogoča neznatnim, pa brezobzirnim klikam, da si zaslužujejo milijone in jim ne predpisujejo samo dela in kruha, marveč tudi svetovni nazor in misli.

Po hudih razočaranjih prihaja človeštvo zopet do spoznanja, da je mogoče vzdrževati vsaj kolikor toliko dober red v družbi le, če posamezniki in oblast priznajo nad sabo vse obvezujoč božji red.

Prava meja

Seveda pa ni dovoljeno odpovedati oblasti pokorščino za vsako malenkostno prekorajenje njene meje. Zavedati se je treba, da ima vsaka odpoved pokorščine tudi slabe posledice. Treba se je varovati, da ne bi odpoved pokorščine oblasti povzročila večjega zla kot pa prekorajenje pristojnosti oblasti, ker v tem primeru bi bilo drugo stanje slabše od prvega.

Kadar pa gre za kršitev važnih zapovedi in dolžnosti (n. pr. neposredna zapoved oblasti zatajiti vero), mora katoličan odpovedati pokorščino, čeprav bi zaradi tega utrpel škodo na premoženju, svobodi, zdravju ali izgubil celo življenje. V tem primeru velja: »Boga je treba bolj poslušati kot ljudi.« (Dej. ap. 5, 29).

Slepa pokorščina

Nobena človeška oblast nima pravice zahtevati od članov brezpogojne, ali kot pravimo »slepe« pokorščine, ker bi to pomenilo zanikanje osebnosti.

Pokorščina, ki jo obljublja redovniki pri dokončnem sprejemu v red, ni slepa pokorščina. V redovnih pravilih jezuitskega reda, kjer polagajo na pokorščino posebno važnost, je izrecno določeno, da podrejeni

Za naše gospodarje

Gospodarske zanimivosti

UMETNA GNOJILA

Proizvodnja apnenno-amonijevga solitra je v tovarni v Linzu sedaj tolika, da ta ne zadostuje samo za domačo porabo, ampak ostanejo še precejšnje količine za izvoz. Zato ni več mogoče tožiti o pomanjkanju dušičnih gnojil, pač pa se pritožujejo kmetje nad previsokimi cenami dušičnih kakor tudi ostalih umetnih gnojil.

Kakor bodo tako že letos v zadostni meri na razpolago dušična umetna gnojila, pa še ne bo v zadostni meri na razpolago fosfatnih umetnih gnojil. Po dosedanjih podatkih moremo računati, da bo na razpolago komaj 60% potrebne količine fosfatnih umetnih gnojil. Surovine za proizvodnjo teh gnojil pridejo preko zapadnih dežel, oziroma preko Italije iz Severne Afrike.

Še težavnejše pa je vprašanje dobave kalijevih umetnih gnojil. Ta gnojila prihajajo k nam v glavnem iz sovjetske cone Nemčije. Računati pa je mogoče, da bo prišlo iz te cone le komaj kakih 11% potrebne količine kalijevih umetnih gnojil.

Deloma bo odpomogla pomanjkanju kalijevih umetnih gnojil pošiljka iz Amerike. Po sporočilu trgovskega ministra Združenih držav bo dobila namreč Avstrija v prvem četrtletju tega leta iz USA 33.000 ton kalijevih umetnih gnojil.

Kakor izvemo, bo v kratkem znižana cena apnenno-amonijevemu solitru od 68.60 na 63.55 šilingov za 100 kg, to je za 10%. — Ko bodo še odpravljeni nekateri čisto nepotrebni uradni prekupci, bo cena tega umetnega gnojila tudi pri sedanjih nizkih cenah za kmetijske pridelke taka, da se bo uporaba tega umetnega gnojila izplačala.

OLJNATE TROPINE

Mednarodni odbor za prehrano je sporočil, da je določen za Avstrijo za leto 1948 uvoz 10.000 ton oljnatih tropin. — S tem bo znatno pomagano živinorejcem, ki so tožili, da zaradi pomanjkanja močnih krmil ni mogoče zvišati proizvodnje mleka.

JUŽNO OLJE IN ZELEJAVA

Koroška deželna vlada je sporazumno s štajersko deželno vlado sklenila z Italijo dobavno pogodbo za olje in zelenjavo. Važno je predvsem jedilno olje za mesece april, maj in junij, ko bo predvidoma v Avstriji jedilnih maščob najbolj primanjkovalo. Italija bo z dobavami pričela takoj, Koroška in štajerska pa bode ta pogodbi določeno blago dobavili šele v poletnih mesecih.

Italija bo dobavila okrog 5000 ton (500 vagonov) zelenjave in sicer rano zelje, čebulo, cvetačo (karfiolo) itd., ter 1000 ton (100 vagonov) jedilnega olja.

Štajerska in Koroška pa bode ta dobavili kot protivrednost 8000 ton rezanega lesa, 150.000 m² heraklitnih plošč, 2000 ton magnezita, 500 ton papirja in lepenke, 240 ton železne žice in 400 ton raznih železnih izdelkov.

Na dobavo jedilnega olja je pristala italijanska vlada le pod pogojem, da prevzame štajerska in Koroška tudi označeno količino zelenjave.

VEČ SLADKORNE PESE

Pridelovalci sladkorne pese ne pridelajo sami semena sladkorne pese; to jim navedno preskrbijo vsako vigred tovarne za predelovanje sladkorne pese. Letos je bilo do sedaj razdeljeno kmetom — pridelovalcem sladkorne pese 376 ton semena sladkorne pese.

Na razpolago je še 174 ton semena in iz Združenih držav pričakujejo v prvi polovici maja še nadaljnjih 150 ton semena. Tako bo na razpolago seme za vso površino, ki naj bi bila zasejana po predvidenem načrtu s sladkorno peso, to je 30.000 ha.

Ako bo to uspelo, bi bil pri srednjedobri letini pridelok sladkorne pese letos za 33% višji kot lansko leto. S tem bi bila tudi proizvodnja sladkorja tako velika, da ne bi bila Avstrija navezana v prihodnjem letu v taki meri na uvoz sladkorja kot do sedaj in bi bilo tudi mogoče še znatno zvišati mesečni obrok sladkorja.

ZEMLJSKA REFORMA V PORENJU

Deželni zbor za Porenje je sprejel zakon o zemljiški reformi. Ta predvideva največjo izmero, do katere je dovoljena privatna zemljiška posest, 100 ha.

Vrednost tega zemljišča ne sme biti večja od 100.000 mark.

ZEMLJSKA REFORMA NA ČESKO-SLOVASKEM

Po poročilih iz Prage je posebna komisija ministrstva za kmetijstvo pregledala raz-

mere na 1.100 veleposestvih in je odločila, da se tem posestvom odvzame v namene zemljiške reforme od skupnih 571.000 ha nekaj nad 534.000 ha.

Prvotnim lastnikom bo ostalo tako še okrog 37.000 ha ali okrog 6,5% prejšnjega zemljišča.

MESO V LETU 1947

V letu 1947 so oddali kmetje v Avstriji na račun predpisane oddaje živine 308.407 glav goveje živine (= 56.280,3 tone mesa), v letu 1946 samo 231.599 glav (= 45.592,8 ton mesa).

Telet je bilo oddanih v lanskem letu 369.580 (= 12.097 ton mesa), v letu 1946 le 334.533 (= 10.639,3 ton mesa). Svinj je bilo oddanih v lanskem letu 90.892 glav (= 5.147,5 ton mesa), proti 19.376 glav (= 1.172,3 ton mesa) v letu 1946.

Ovc je bilo oddanih lani 14.584 (= 232,2 ton mesa), proti 13.471 (= 125,6 ton) v letu 1946. Konj je bilo oddanih 6.913 glav (= 429,9 ton mesa), proti 6.588 (= 423,1 ton mesa) v letu 1946.

Skupno je prispevalo torej avstrijsko kmetijstvo leta 1947 k prehrani 74.187,4 ton mesa. Od tega je dalo koroško kmetijstvo približno 5.900 ton mesa ali 25.500 glav goveje živine, 29.100 telet, 3.700 svinj, 3.200 ovc in 350 konj.

RUMUNIJA IZVAŽA MESO

Znano je, da je prehrana v Romuniji nezadostna in da zlasti primanjkuje tudi mesa. Vendar pa se je obvezala Romunija, kakor poročajo češki listi, da pošlje v prihodnjih mesecih na Češkoslovaško 10.000 ton mesa.

Češkoslovaška, ki se je v rednih razmerah v glavnem sama oskrbovala z mesom, je morala uvoziti v mesecu marcu letošnjega leta 2000 ton klavne živine in 2000 ton svinjskega mesa.

OBDELANA ZEMLJA IN PROIZVODNJA ŽIVIL NA SVETU

Poljedelski strokovnjaki računajo, da je na vsem svetu zemeljske površine, ki se da obdelati za živilske potrebe svetovnega prebivalstva, katero trenutno presega dve milijardi ljudi, 1,6 milijard ha. To pomeni manj kot 0,8 ha na osebo, resnično pa bi bil potreben za zadosten pridelok prehrane najmanj 1 ha za osebo.

Vzgoja sadnega drevja

Lep in pravilen vrh sadnega drevesa ne zraste sam od sebe, kakor smreka v gozdu. Treba ga je vzgojiti. Ta vzgoja se pa mora pričeti takoj prvo leto, ko sadno drevo zasadijo na pravo mesto, in traja nekaj let.

Ko je vrh mladega drevesca toliko uravnan, da ima mlado vejčje pravilno lego, da so veje na vse strani enakomerno razvite, da ne morejo več izlepa iz tira, je vzgoja končana. Vse to pa dosežemo lahko, ako takoj prva leta v dobi rasti s smotretnim oskrbovanjem pospešujemo rast in razvoj poganjkov, ki so določeni za glavne veje. Najprej določimo veje, ki bodo nekeko ogródje za poznejši vrh, kakršnega si predstavljamo. Veje, katerih rast nam ne ugaja, moramo spraviti v pravilno lego, dokler so še mlade. Tiste, ki rastejo vodoravno ali celo navzdol, privežemo v poševno lego v kotu 45 stopinj, kar pa raste preveč navpično, odklonimo v poševno lego s primernimi oporami. Posebno važno je pa, da med letom sproti odstranjujemo, deloma pa v rasti oviramo vse poganjke, ki so odveč in delajo zmešnjavo. Tako nepotrebni poganjki se rede na škodo drugih potrebnih. Kdor se bo ravnal po tem nasvetu, bo imel spomladi lahko delo in mu ne bo treba žagati na sadnem drevju debelih vej.

Pritlično sadno drevje je včasih tako obloženo s plodovi, da jih ne more več zadostno zalagati s hrano. Na ta način so vsi plodovi majhni, slabo razviti in malo vredni. Debele plodove bomo dobili, če bomo junija meseca izrezali vse drobne, manjvredne zaplode in pustili na vsaki rodni šibici po en plod, ki ga potem večkrat poškopimo z vodo, ki ji dodamo na liter en do dva grama železne galice. Sad lahko tudi podpremo, da pecelj preveč na trpi. Vse to velja zlasti za debeloplodne hruške, zlasti za žlahtne zimske vrste, ki jih gojimo ob stenah.

Zalivanje z gnojnicjo jako pospešuje tudi rast sadnega drevja. Posebno hvaležno za tako zalivanje bo tisto drevje, ki je v rasti zaostalo. Enega pravila pa se držimo: Zalivati smemo samo

Pomisliti je nadalje treba, da se svetovno prebivalstvo stalno množi in da zato ni potrebno obdelovati le vedno večje zemeljske površine, temveč tudi povečevati rodovitnost že obdelanih površin. Ta dejavnost je glavna naloga FAO, ki si prizadeva ravnati zboljšati prehrano in prispevati k napredku poljedelstva na vsem svetu potom koordinacije iniciativ 55 držav, ki so članice te organizacije. Pod pokroviteljstvom te organizacije kultivirajo neredovita področja po nekaterih deželah Afrike, posebno v britanskih in francoskih kolonijah, kjer izvajajo obširen načrt za povečanje proizvodnje ameriških lešnikov in za zboljšanje sistemov sedanjega obdelovanja.

*

Prehranjevalna in poljedeljska organizacija Združenih narodov (FAO) je objavila poročilo, iz katerega je razvidno, da so svetovne dobave perutnine in jajc še vedno izpod predvojne ravni ter da celotna obnova ne bo možna prej, dokler se ne bodo dobave žita dvignile na normalo.

Leta 1947 je število piščet v zahodni in osrednji Evropi doseglo 75% predvojnega povprečka. Veliko bolj ugoden položaj je v severni Ameriki, ker se je število perutnine povečalo med vojno. Tudi v Kanadi je prišlo do velikega povečanja.

Po poročilu organizacije FAO bo bodoči razvoj trgovine s perutnino in jajci zavisel od uspeha evropskega obnovitvenega načrta na splošno, zlasti pa še od razvoja položaja trgovine v Veliki Britaniji, ki je največji uvoznik.

*

Pod pokroviteljstvom Prehranjevalne in poljedelske organizacije Združenih narodov se bo pričela 19. aprila v Teresopolisu pri Rio de Janeiru gozdarska konferenca, ki se je bodo udeležile vse države Latinske Amerike. Konferenca ima namen osvetliti in razpravljati o problemih, ki se nanašajo na izkoriščanje ene najbolj bogatih gozdnih pokrajin na vsem svetu. Ta konferenca je druga v vrsti, ki jih prireja Prehranjevalna in poljedeljska organizacija Združenih narodov za večje izrabljanje svetovnega gozdnega bogastva. Prva konferenca, ki se je vršila 1. 1947 na Češkem v Marijskih Laznih, je razpravljala samo o gozdnem položaju v Evropi in o njeni lesni trgovini.

*

Povečanje proizvodnje in potrošnje limon in pomaranč v Združenih državah v zadnjih desetletjih je eden najedinstvenjših pojavov v razvoju ameriškega poljedelstva. Pred 25 leti je skupni pridelok kiselkastega sadja, kot so pomaranče, mandarini, limone in cedre, znašal komaj 36 milijonov zabojev. Pridelok leta 1946/47 je znašal 196 milijonov zabojev in l. 1952 bo po mnenju strokovnjakov možno doseči pridelok 250 milijonov zabojev.

dosežemo, ako prebujno rastočo vejo vodiljico privežemo preko poletja v poševno ali celo vodoravno lego. Vejam, ki bujno rastejo, pustimo vse plodove. Rast se tudi ustavi, ako naredimo tik pod vejico povprečno zarezo.

Rast posameznih vej in vejic pa pospešujemo na sledeč način: nad poganjkom naredimo povprečno zarezo v deblo ali vejo, iz katere poganja. Pod poganjkom pa prerežemo kožico podolgem po debli ali veji. S šibkih vej, ki rode, potrgamo sadje. Šibek rodni les pinciramo na dolgo ali pa ga sploh pustimo nepincirane. Liste slabo rastočih vej poškopimo večkrat na večer z raztopino železne galice (na liter vode en do dva grama železne galice).

Golo zidovje

Golo zidovje naših hiš in gospodarskih poslopij ne nudi prijetnega vtisa. Koliko lepši je dom, čigar stene so odete v pestro zelenje. Rastlina ob zidu nam pa prinaša tudi lepe dohodke, ako gojimo v ta namen ob stenah sadno drevje v obliki brajd ali špalirjev. Pa je vendar tako malo takega drevja po naših krajih. Ljudje se boje vlažge v zidu. Toda popolnoma krivo je mnenje, češ, da je z rastlinami obrastlo zidovje bolj vlažno. Prav nasprotno je res. Tako zidovje je celo bolj suho nego golo, ker listje pač zadržuje deževnico, ki jo vihar zaganja v zidovje. Nekatere rastline, ki se tesno oprijemljejo zidu, pa celo sušijo zid s tem, da srkajo vlago iz njega.

Pa še nekaj važnega

Žica, s katero so privezane na debela veje sadnega drevja ali pa tablice, je drevesu zelo nevarna. Ako pozabimo, da bi jo zrahljali ali sploh odvezali, kar se primeri razmeroma zelo lahko, ker tablica odpade ali se žica utrga, ostane žica ovita okoli drevesa ali veje in se zaje v lubje ter se skrije, da je ni več mogoče odstraniti. Tako podvezana veja prej ali slej usahne ali pa se še živa odlomi. Kadar pa je z žico prevezano deblo, se pa posuši celo drevo.

Paziti je torej treba, da se takim nevarnostim izognemo s tem, da skrbno pregledamo vsaj vsako jesen in vsako pomlad.

Nekaj o živinoreji — dandanes

Za časa nacističnega režima so poizkušali urediti vse, tudi živinorejo. Nekaj takih ureditev je na žalost še vedno ostalo v veljavi. Tako na primer umetno oplojevanje živine.

Oblast, da v občino junca, katerega se mora posluževati vsak gospodar, ki hoče oplojiti svojo kravo. Ljudje se sedaj pritožujejo, da so krave bolne, da ni junca, kamor bi žival lahko gnali, da ni telet in če je kje kaka breja krava, se mora menda tudi takšno oddati na Dunaj kot klavno žival. Ker ni juncev, je pričel živinozdravnik vzbrižgavati kravam oplodilo. Zagotavljajo, da je to pripravnije, kakor pa baviti se z živim juncem. Lastniki krav, ki so pustili svoje krave ploditi na tak način, se sedaj pritožujejo, da krave niso postale breje in se položaj ni izboljšal, ker manjka še na prejšnjem govejem zarodu.

Oblasti, ki so stvar tako zavozile, naj poskrbijo, da bo mogoče živino primerno in uspešno oskrbeti; z novotarijami pa naj se ne dela dragih poizkusov.

Drago žito

V severoameriških kmetijsko-strokovnih krogih računajo, da bo letos žetev pšenice, kakor sedaj posevki kažejo, zelo dobra. Zato računajo, da bodo mogle Združene države povečati tudi izvoz pšenice od 125 milijonov centov na 140 milijonov centov.

S temi zelo ugodnimi cenitvami izgledov nove žetve je gotovo tudi v zvezi, da so na mednarodni žitni konferenci v Washingtonu sklenili, da velja od 1. avgusta t. l. za pšenico pri izvozu cena 2 dolarja za bušel, to je za 100 kg pšenice 7,27 dolarja.

Za enkrat je cena pšenici v Chicagu še 8,82 dolarja za 100 kg, za koruzo pa 8,61 dolarja za 100 kg. Te cene so že mnogo nižje, kot pa so bile pred 4 tedni.

V zvezi s temi cenami so zelo zanimive vesti, ki smo jih zvedeli v zvezi z angleško-sovjetskimi pogodbami o dobavi žita. Do sedaj so bile sicer podrobnosti o teh pogodbah, za katere so trajala pogajanja več mesecev, tajne. Sedaj pa se izve, da bo znašala povprečna cena za sovjetsko koruzo, ki je dospela zadnje mesece v Anglijo, 31 funtov in 16 šilingov (angleških) za 1000

kg. To je cena, ki je znatno nad ceno zelo drage argentinske koruze, ki stane 21 funtov in 2 šilinga za 1000 kg, in o kateri cen so ravno angleški trgovci govorili, da je znatno previsoka.

Cena, po kateri je bila sedaj kupljena sovjetska koruza, odgovarja 12,62 dolarja za 100 kg. Ta cena je torej kar za 4 dolarje pri 100 kg višja kot pa je začasna sedanja cena za koruzo v Chicagu. Ako pri tem še upoštevamo, da je koruza manj vredna kot pšenica, pridemo do zaključka, da je sovjetska koruza približno še enkrat tako draga kakor pa bo maksimalna cena za pšenico iz Amerike.

Več tednov smo slišali le samo ugodne vesti o žitni pogodbi med Anglijo in Sovjetsko zvezo. Sedaj pa naenkrat zvemo, da je resnično čisto drugačna.

Zelo nas zanima, pod kakšnimi pogoji dobivajo koruzo, rž in pšenico ostale države, ki so se odrekle ameriške pomoči in so navezane na uvoz žita iz Sovjetske zveze. Za dobavne pogoje za te države do sedaj še ni bilo mogoče dobiti točnih podatkov.

Izpod domače lipe

ŠMIHEL NAD PLIBERKOM

Velikonočne praznike smo preživel brez kakšnih večjih posebnosti. Novo je bilo le to, da so po več letih fantje zopet zbrali skupaj večje število možnarjev in so jih temeljito očistili rje, ki se je v njih nabrala v zadnjih letih. Tako je pokalo povsod okrog, da bi se človek, ki že bolj peša na močnih živcih, najraje umaknil kam daleč sredi Dobrove. Pa to smo si tudi zapomnili od letošnje Velike noči, da nas je precej zeblo. Zlasti smo občutili v soboto zvečer pri procesiji, ko je pihala huda mrzla burja, ki nam bi kmalu vse zastave odnesla po polju.

Zelo pa si bodo zapomnili letošnjo Veliko noč naši Rinkolčani, ki so sami zase zelo slovesno obhajali velikonočne praznike. Kar stoji rinkelška cerkev, v Rinkolah še ni bilo tako. V soboto zvečer, ko so prišli od procesije iz Šmihela, so imeli dolgo procesijo z baklami. Ko smo to procesijo, ki se je tako veličastno vila po polju proti Dobrovi, gledali iz zvonika sv. Katarine, smo našli čez štirideset mogočnih bakel, kar je za to vas veliko, ki šteje komaj nekaj nad dvajset hiš. Na polju pa so poleg tega zakurili še mogočne kresove. Na hribu proti Vogračam so napravili na tleh s petrolejem politim žaganjem velik križ, kar je večer še bolj povzdignilo. Izrabili so tudi elektriko, ki je letos za Veliko noč prvič svetila. V zvoniku so na strani proti Kasazam naredili iz žarnic velik križ, da ga je bilo videti daleč proti velikovski strani. In ker so Rinkolčani tako želeli in niso s prošnjami odnehali, so gospod župnik privolili, da so Rinkolčani lahko imeli na velikonočno jutro tudi procesijo z Najsvetejšim. Vstajenje, česar menda v Rinkolah še nikoli ni bilo.

Dne 17. marca smo opravili v naši župnijski cerkvi pogrebno opravilo s sveto mašo za rajnim Janezom Hainzem, trgovcem v Gonovcah, ki je padel kot žrtev vojne na ruski fronti, kjer je ostalo toliko naših mož in fantov. Padel je aprila 1945 v Šleziji. Njegova žena, gospa Vida je ves čas živela v negotovosti, kako je z usodo njenega moža. Končno je prišla žalostna vest o njegovi smrti. Rajni je bil blizu in daleč znan po svoji trgovski podjetnosti. Družba njegovih prijateljev ga zelo pogreša zaradi njegove zdrave in poštene šegavosti. Vedno je bil vesel in povsod dobrodošel. Najbolj pa je zadelo njegovo mlado ženo in hčerko Vidko, ki je bila rojena šele potem, ko se je oče po zadnjem svojem dopustu zadnjič za vedno poslovil od doma. Gospe, svakinji in ostalim sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

V torek 6. aprila smo opravili pogrebno opravilo za rajnim Reševim Stankom iz Blata. Komaj devetnajstleten je umrl 1945 v ruskem ujetništvu. Zalujočim staršem, bratom in sestram naše iskreno sožalje!

Pri obeh pogrebnih opravilih je bilo izredno veliko ljudi in veliko vencev. Gospod župnik so ob obeh prilikah spregovorili topla besedo tolažbe in žive vere, cerkveni

pevski zbor pa je zapel več primernih žalostink v cerkvi in pri spomeniku vojnih žrtev.

Tako je župnija rajnima žrtvama na lep krščanski način izkazala zadnjo čast.

ŠTEBENJ V PODJUNI

Na predzadnjo nedeljo je tukajšnje prosvetno društvo priredilo lepo narodno igro »Strahomir«, katere dejanje je vzeto iz turških časov. Posebnost te prireditve je bila, da je bila res samo prosvetno narodna in ne strankarsko polit. pobarvana, česar smo navajeni skoraj pri vseh slovenskih prireditvah na Koroškem. Da ob tej priliki ni bilo nobenega političnega govora, sklepa, mo, ker so štebjeni preveč nasprotni rdeči politiki in bi gotovo prišlo med prireditvijo do nemira in upora, tako pa je prireditev lepo in mirno potekla. Nekdo se je sicer poskušal nekaj razburjati, pa je pokazal, da ni sovražnik samo rdeče politike, ampak tudi koroških Slovencev.

Želeti bi bilo, da bi tako linijo zavzela vsa slovenska prosvetna društva na Koroškem in naj bi zavrgla rdečo politiko, ki je slovenskemu življu na Koroškem bolj v narodno pogubo kakor v odrešenje. Za to trdi, da ni treba posebnih dokazov. Dogodki zadnjih let nam to potrjujejo.

PLIBERK

Ko je v nedeljo 11. aprila zvečer vabil veliki pliberški zvon ne le Pliberčane, ampak ves spodnji konec Podjune k molitvi angelskega češčenja, prav tedaj je v Dreveski vasi izdihnila svojo plemenito, v trpljenju očiščeno dušo Kanaufova teta Micka. V svojem življenju je ljubila preprosto kmečko delo, ki ga je dan za dnem opravljala na velikem grofovem, sedaj Metničevem posestvu. Bila je marljiva in tiha ter se je pri delu izogibala opravljenega, obrekljivega in nedostojnega govorjenja, ki danes tako pogosto spremlja tudi že delo na polju. Petindvajset let je opravljala trdo kmečko delo, do katerega vedno bolj izginja ljubezen med kmečko mladino, ki beži s kmetov v mesta in išče tam dela, kjer se navadno versko in moralno izgubi.

Kljub težkemu delu je še vedno poskrbe-la, da verske dolžnosti opravlja vestno. Vsem svojem življenju ni opustila po lastni krivdi nedeljske svete maše in kot dolgoletna članica Marijine družbe je zlasti gojila otroško pobožnost do Marije. Njena vera in pobožnost sta bili dvakrat postavljeni na preizkušnjo. Že prej enkrat in zdaj ob koncu življenja, ko jo je mučila dolgotrajna bolezen. Z občudovanja vredno potrpežljivostjo je prenašala muke, dokler je smrt ni rešila zemeljskega trpljenja. V trpljenju je ostalo njeno zaupanje v Boga in čudovite načrte božje previdnosti trdno in neomajno. »Čim večje je trpljenje, tem večje bo plačilo po prestopu zemeljskih mukah. Noben križ, ki nam ga je naložil Bog, ne sme

omajati našega trdnega prepričanja, da nas Bog neizmerno ljubi in da ljubezen vodi vse njegove načrte, ki jih ima z nami.« Te misli so ji pomagali, da je bogovdano prenašala življenske težave.

Naj ji dobri in usmiljeni Bog poplača za vse prestano zemeljsko trpljenje!

CELOVEC

Stara slovenska navada je, da slovensko ljudstvo rado roma. Koroški Slovenci so že od nekdaj radi romali v Krko, Gospo Sveto, Lokavo ali kam drugam. Včasih se ljudje hodili peš, ali pa so se vozili z železnico. Sedaj pa se poslužujejo radi tudi avtomobilov. Težava je v tem, da sedaj primanjkuje bencina, odnosno je predrag.

Taka romanja sedaj posreduje »Potovalna ura«, ki ima svoj sedež v Celovcu na Novem trgu. Urad ima podružnici v Beljaku in Volšperku. Koroški cerkveni list sporoča, da so avtobusi za romanje na razpolago. Vožnja z avtobusi je nekoliko cenejša kakor z železnico. Potovalni urad ima na razpolago avtobuse, ki imajo prostora za

20—45 ljudi. Urad si je do sedaj poskrbel bencin sam in upa, da bo to tudi za naprej mogoče.

SKOFIČE

Dne 11. in 12. aprila smo imeli cerkveno pregledovanje in sv. birmo. Za ta slavnostni dan je bila cerkev bogato in razkošno okrašena, kot že dolgo ne. Prav posebno so se izkazali cerkveni pevci. V krstni obnovi smo izpričali našo sv. vero. Pri pregledovanju cerkve in župnišča je bilo vse v najlepšem redu. Vendar pa je naš znani Janez Zgaga protestiral in zahteval od škofa, da mora župnik iti in da mora biti zaradi treh Nemcev v cerkvi nemško oznanilo in nemška služba božja. V bližnji bodočnosti bodo lahko dokazali, da jim gre res samo za versko vnemo in da jim te želje narekuje verska potreba. Če se jih bo dovolj prijavilo, jim bo ustrezno. Toda to je premalo, če se samo prijavijo.

Če bomo imeli zopet kaj časa, bomo še kaj napisali. Za sedaj pa imamo dela čez glavo.

Kdo sme odločati o šolstvu?

Šolstvo je dandanes družbena ustanova, na katero vsi člani družbe ljubosumno gledajo in si žele v njenem delokrogu pridobiti čimveč vpliva. To je razumljivo, saj želi vsakdo, da se njegovo prepričanje širi in to je najlažje potom vzgoje in izobrazbe mladine.

Na Koroškem je borba okoli šolstva stara stoletje. Ne morda zaradi šole same, temveč zaradi nacionalnega trenja, ki je nastalo tu med Slovenci in Nemci. V šolah se je merila nacionalna moč obeh narodnosti in se izživljala v občeškodljivi vzgoji nacionalne nestrpnosti, od katere sta imeli obe narodnosti le škodo in nikake koristi. Razumljivo je, da je bila škoda za Slovence večja kot za Nemce, ker niso Slovenci delali zakone. Da bi šola končno le služila svojemu namenu, so leta 1945. prekinili s starim sistemom šovinističnih šol in poizkusili z uvedbo novega šolskega zakona, ki daje obema narodnostima skoro iste pravice.

Sploščetka se ni nihče oglašil proti tej šolski odredbi in vsi so mislili, da je z uvedbo dvojezičnega šolskega pouka vsaj do mirovne konference šolsko vprašanje rešeno. Zadnje tedne pa je postal ravno ta šolski zakon predmet občega razpravljanja, ki je v nekaterih primerih izgubilo že vsako resnost.

Pretekli teden je neki list postavil vprašanje, kdo ima sploh pravico govoriti o šolstvu na Koroškem. Ker je odgovor na vprašanje napisan v prvi osebi množine in ker pisec dotičnih vrstic gotovo ni upravičen govoriti v imenu vseh, ki jih navaža, še nekaj o tem.

O šolstvu na Koroškem sme in mora govoriti načelno vsak, to se pravi Nemec in Slovenec, ker imata oba do šole iste pravice in obveznosti. Težko je določiti, koliko otrok je v današnji šoli slovenskega porekla, koliko nemškega in še, koliko je med njimi otrok takšnih staršev, ki smatrajo za

nujno, da ob svojem nacionalnem prepričanju zataje narodnost svojega zakonskega druga (če je zakon mešan) in koliko takih, katerih starši brez pridržka priznavajo, da so Slovenci ali Nemci. To so velike težave, katere najjasneje čutijo učitelji in šolske oblasti. Če dandanes pogledamo v razredne dnevnike posameznih ljudskih šol, vidimo, da so pri sodbi nacionalne pripadnosti učitelji izredno previdni. Kjer je n. pr. jasno, da je otrok slovenske narodnosti, pa starši tega nočejo priznati, alj tam, kjer sta v družini zastopani obe narodnosti, najdemo v šolskih knjigah skoro povsod besedo »windisch«.

Če si učitelji, ki imajo z otroki največ opravka, ne upajo kar tako tja v en dan izgovoriti sodbe o nacionalni pripadnosti otrok, kako si more dopisnik nekega lista lastiti pravico in zapisati: O šoli smemo le mi odločati?

Ugotavljamo:

1. da sme o šoli vsakdo izreči svoje mnenje in ga tudi braniti napram nasprotnikom; vendar ne bi smelo iti to izražanje tako daleč, da bi vodilo v nacionalno nestrpnost in celo otrokom vcepljalo mržnjo do sosednje narodnosti.

2. da je v imenu 99% govoril le Hitler in da v demokratičnih državah nimamo »monopoliziranega« mišljenja — tudi v pogledu šolstva ne!

3. da je grožnja pri vzgoji najmanj na mestu in da kaže pomanjkanje srčne kulture tistega, ki jo izreče!

Sicer pa je treba sedanjost šolsko odredbo vzeti kot gotovo dejstvo, katerega so sprejeli zastopniki ljudstva leta 1945 in se ji je pač treba pokoriti, četudi ni vsakemu posamezniku dovolj. Trenutnim razmeram pač ta odredba najbolj odgovarja.

Sicer pa naj o šolstvu ne odločajo samo politiki, temveč v prvi vrsti vzgojitelji in nacionalno strpni ljudje! G.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMIEN

ROMAN

6.

(Nadaljevanje)

»V tistile podrtiji živi Koritnik. Starejšo hčer prodaja, da mu nanese za pijačo. Ta je v resnici pokvarjen od kraja. Vse druge bi se nemara še dalo rešiti. Sicer pa, otroci so, ki bi bili vredni resne skrbi in velike ljubezni. Sredi teh ljudi bi moral vstati Kristus in spregovoriti. On bi lahko še vzdignil življenje iz njih in jih postavil na noge. Kar mi delamo, je samo kaplja v morje.«

Mohor ju je veselo sprejel. Posebno kruha se je zveselil.

»Ali bo kdaj boljše za nas, gospod, kaj pravite?« je uprl v Klemena sive, trudne oči in zamajal s plešasto glavo.

»Ni hudiman,« je Klemen zbiral misli. »Otroci bodo zrasli in tedaj se bo nemara obrnilo.«

»Eh, gospod, lepo bi bilo, pa ne bo. Veste, kar sem jaz, to bodo oni. Vsi smo prekleti, porinjani prav v graben. Zadnjič mi je neki mestni zelenec ponudil košček kruha. Te nak je bil, da bi skozenj gledal. Pa bi ga vzel, da me ni koj udaril. Veste, je dejal, saj rad dam kaj od svoje revščine. Pa je bil kruh bel in namazan s maslom in strdjo. Mojemu otroku bi se v grlu zataknil, ko bi mu ga prinesel. Preveč zviška mi ga je posujal, hudič, in še lagal je zraven.«

Malo čez polsesto sta morala oditi. Pot do semenišča se vleče in ob šestih sta morala biti doma.

Ko sta zavila na cesto je od nekoč priletela kepa. Klemenu je snela klobuk. Ni se ozrl. Otepel ga je snega in ga posadil nazaj na glavo. Resnikov smeh se je zmešal z otroškim vriščem.

»Našuntal jih je. Zdaj vidiš, kako je.«

Klemen ga je samo pogledal.

Ko sta prišla nazaj v semenišče, je Klemen našel oba, Jerneja in Moškaja, v sobi. Jernej ga je poslušal z odprtimi usti, Moškaj pa se je namrdnil in sedel k knjigam. Z roko je segel v škatljo in pričel spet jesti kekse.

Študij.

Filozofija, teze in kontrateze, domneve in aksiomi. Klemen je še ves med barakami. Ne more verjeti vsega, kar je videl.

Kako to, da nekateri živijo samo še za voljo tega, ker ne morejo umreti?

Sed contra est. Klemen se muči, lovi črke in besede, toda misli se pasejo ob barakah. Danes ga mrtve, papirnate črke ne morejo zgrabiti.

Preveč je videl krivice.

Tako brž kot tokrat, še ni zvonilo k litanijam. Po litanijah je večerja. Mežek iz zadnjega letnika poje molitve.

Edent pauperes et saturabuntur... *

Obednica mu odpeva.

Nato ravnatelj blagoslovi jed.

Ad coenam vitae aeternae perducat nos Rex aeternae gloriae.**

Potlej zaropotajo stoli.

Klemen se razgovarja z Jernejem o doživetjih.

* Jedli bodo revni in bodo nasičeni.

** K večerji večnega življenja naj nas privede Kralj večne slave.

Po večerji je petje na kapitlju. Po večerji molitvi molk, prekajen z vonjivim kadilom.

Klemen je čudovito miren. Kakor da se je v enem samem dnevu do kraja dognal.

*

V ponedeljek je za Klemena pošta. Ko mu jo je Končan položil pri večerji k krožniku, je zardel. Poznal je svetlomodro kuverto in lepe, težeče črke.

Jelkino pismo.

Ni mu bilo do govorjenja. Spustil je pismo v talar in boljšal prek miz v okno. Zdelo se mu je, da vsi gledajo vanj, da so oči vseh vsesane v svetlomodro kuverto, ki ga peče v žepu.

Potlej z naglico poje.

Med prvimi rinje proti vratom. Jernej se je zgubil s Postojnarjem v drugo nadstropje, Moškaj je nekaj stikal po klečalniku, potlej pa odšel na hodnik.

Klemen je pretrgal kuverto.

Dragi Klemen!

Prvo pismo iz novega kraja. Oprosti mi, zakaj dolgač mi je s toliko silo legel na dušo, da se nisem mogla upirati. Sama sem prosila za Begunje. Zato, da sem proč od lepih spominov, ki me bolijo, pa da sem vendar toliko blizu, da vidim s ceste gorjansko reber.

Vem, Klemen, da Te to pismo ne bo vrnilo meni. Poznam Te. Kljub temu Te rotim, premisli vse lepo, kar je bilo med nama, presanjaj še enkrat sanje, ki sva jih nekoč skupaj sanjala. Ali se Ti nikoli ne stoji po svobodi, po gorah, kjer je najina mladost vihrala z vetrom, po prostornem zraku, kjer sva z očmi lovila samotne ptice? Ne ubij mojih dvajsetih let, ki sem jih hranila samo zate.

Čakala Te bom vsak dan, da prideš in mi poveš, da so bili ti meseci samo težke sanje. V blaženem upanju, da se vsaj z eno besedo oglasiš,

Te pozdravlja nesrečna Jelka.

Klemenu se tresejo roke. Črke mu plešejo pred očmi in v grlu se mu nabira pekoča slina. Z rokami se zgrabi za mizo in s stisnjenimi zobmi strmi v pismo.

Kakor da ga Jelka čaka pri Sv. Petru, nasmejana in z iskrimi očmi. Jutro je, gore obrisane, gozd svež, kakor z roso umit od korenin do vršička zadnje smreke. Modro nebo diha svobodo.

Na kapitlju pojo. Počasi se Klemenu rose oči. Kot skozi meglo vidi zadnje besede v pismu: nesrečna Jelka.

Sama od sebe seže roka po pisemskem papirju, ki leži med knjigami. Bel list čaka na ljube besede.

Draga Jelka!

Težko mi je ob Tvojem pismu, ki je udarilo v moj mir...

Potlej nenadoma vstane, raztrga Jelkino pismo in koj nato še bel list z nedokončanim stavkom.

Zmečkane koščke vrže v peč.

SREČANJE

Beatus vir, qui suffert tentationem (Jac., 1, 12)*

Božične počitnice so prišle mimogrede. Klemen se jih je bal in veselil. Jelka ni več pisala, toda Klemen je bil prepričan, da je pot do jasnine še daleč. Jernej je bil čudno vesel. Kakor da je planilo vanj novo življenje. Moškaj je bil resen, s Klemenom sta se gledala postrani. Tako so se vsi trije bližali božiču.

* Blažen človek, ki premaga skušnjava.

Trst in njegovo zaledje

PREDAVANJE S SLIKAMI

Zopet stoji Trst, lepo in veliko mesto na Jadranskem morju, v središču svetovne politike in svetovnega zanimanja. Že bližja bodočnost bo mogoče odločila nadaljno uso- do tega mesta, katerega gospodarski pomen za Avstrijo je znan.

Prebivalstvo Celovca se bo gotovo rado odzvalo predavanju, katerega bo priredilo društvo »Dante Alighieri«, da pokaže v te- ku javnega predavanja z barvnimi posnetki Trst, Furlandijo, Videm, Gorico in Istro. Predavanje bo imel profesor dr. Hans Gross iz Beljaka. Pokazal bo 130 barvnih posnetkov v tem predavanju, ki ima na- slov »Trst in njegovo zaledje« in bo v to- rek 23. aprila 1948 ob 20 uri v veliki dvo- rani magistrata. Prebivalci Celovca vljudo vabljeni.

Zaradi pomanjkanja prostora je v dana- šnji številki izostal članek — Radio Celovec govori po časopisu. Cenjene bralce pro- simo, da sprejmejo to blagohotno na zna- nje. Uredništvo.

**Radio
Celovec**

SOBOTA, 24. aprila:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 25. aprila:

7.30 Jutranja glasba.
19.00 Poročila.
19.20 Polurna oddaja.

PONEDELJEK, 26. aprila:

7.15 Zgodovinsko predavanje.
17.10 Poročila.

TOREK, 27. aprila:

7.15 Naše telo in njegova nega.
17.10 Poročila.

SREDA, 28. aprila:

7.15 Jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 29. aprila:

7.15 Zvočni tehnik.
17.10 Poročila.
18.00 Polurna oddaja.
19.15 Pouk slovenščine za nemško govoreče.

PETEK, 30. aprila:

7.15 Jutranja glasba.
17.10 Poročila.

Prišel je dan, ko je po semenišču vse oživilo. Klemen je prvega srečal Pintarja iz drugega letnika. S kovčgom in srečnim obrazom.

»Gremo, Klemen.«

Z vrha stopnic je Gornik gledal za odha- jajočim. In bilo mu je čudno tesno. V srcu je bila topost, nenavaden strah, ki ga doslej ni poznal.

Tako so odhajali. Klemen se je odločil za drugo jutro. Nekaj je namerjal še kupiti popoldne. Jernej je odšel zvečer. Moškaj popoldne.

Jernej je držal kovčeg v roki in stal pri vratih.

»Nekam lahko odhajam.«

Smehljaj se je Jernej, kakor da že sedi za domačo mizo.

Klemen je otožen.

»Po svetih treh kraljih se vidimo.«

Jernej dvigne ramena.

»Upajmo. Če se ne bi, že vidim Moškaja, kako bo razklenil čeljusti in važno rekel: Cherchez la femme!

»Poznam ga, mestjana.«

Klemenu so se stisnile oči.

»Torej se bojiš zase?«

Jerneju je nerodno.

»Včasih gre srce čez pamet.«

Več Klemen ne more spraviti iz njega.

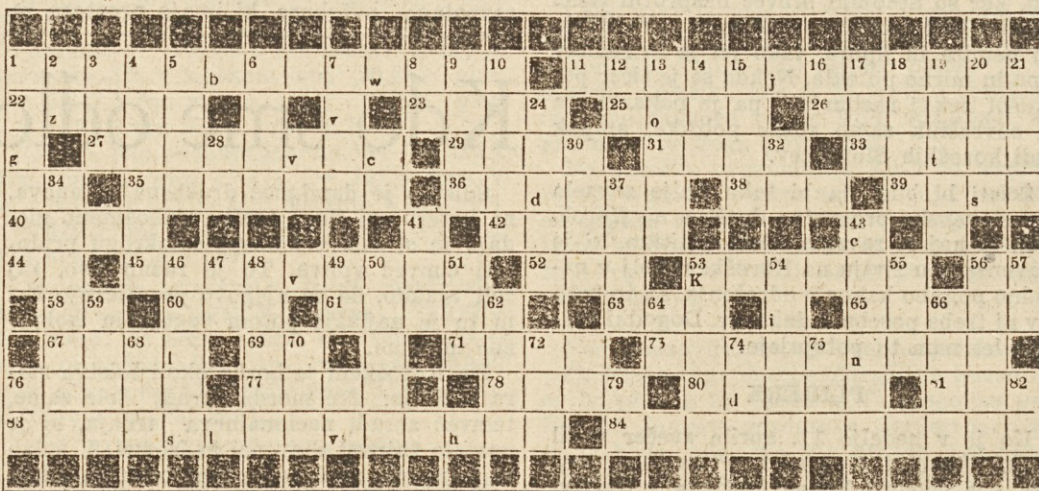
Tako pride večer in Klemen je sam v so- bi. Skupne pobožnosti v kapeli ni več. Ve- čina semeniščnikov je že odšla. Vsak opravlja svoje molitve sam. V kapeli je tiho, kakor da je mlado življenje umrlo. Samo še večna luč utripa in harmonij pozabljenosti stoji ob steni za vrati. Velika okna boljšijo v parketna fla, duh po kadilu se je razle- zel, stene so mrzle in polirane klopi se sve- tijo, kakor da so pokrite z ivjem. Bela vra-

Ali veste, da znaša zračni pritisk na odraslega človeka okoli 15.000 kg. Na vsak kvadratni cm (cm²) znaša zračni tlak 1033 gramov in ta pritisk imenuje- mo mi 1 atmosfera. Kako pa to, da člo- veka ta ogromna sila ne stere? V člo- veku je tudi zrak, ki izvaja protipritisk in pa človek je od vseh strani obdan z zrakom, zato se drži v nekem ravnotežju.

Največji ledeniki so v pogorju Kara- korum, severno od Himalaje. Nekateri so dolgi po več sto kilometrov in se po- časi pomikajo proti jugu k indijski sveti reki Indu, ki izvira na severnem po- bočju Himalaje.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Križanka: „Od Prešerna do Levstika“

Besede pomemijo:

Vodravno: 1 ustanovitelj in ured- nik »Ljubljanskih novic«, voditelj »Staro- slovencev«; 11 ustanovitelj »Slovenskega glasnika«, profesor na celovski realki, pro- buditelj in utemeljitelj slovenskega slov- stva na Koroškem; 22 otoki v Atlantskem oceanu; 23 urednik nekdanje slovenske slo- vstvene revije »Kres« v Celovcu; 25 pev- ski znak; 26 premenjava, pomota; 27 pri- povedni pesnik (»Pastir«, »Volk Rimljan«, »Zora in sonca«), doma iz Srednje Bele pod Storžičem; 29 prvi človek; 31 ji tudi pravijo »kraljica«; 33 tenak, slok; 35 te- žava, ovira; 36 planina na Gorenjskem; 38 naplačilo; 39 lesena naprava; 40 ime mno- gih vasi na Koroškem; 42 Bleiweisov so- urednik, pesnik nekaterih lepih nabožnih pesmi; 44 igralna karta; 45 znan kot pre- vajalec igre »Mlinar in njegova hči«, pre- vedel Schmidtove mladinske spise; 52 češ- ko moško krstno ime; 53 vrsta prtljage; 56 kratica za približno (»circa«); 58 pevska nota; 60 vrsta naselja; 61 osnovatelj, ustvaritelj; 63 očka; 65 morska ptica; 67 smer v umetnosti, način; 69 prvi dve črki; 71 poljski sadež; 73 eden izmed manj na- darjenih pisateljev iz srede preteklega sto- letja; 76 pečina, velik kamen; 77 napor,

prizadevanje; 78 ločilo (pri slovnici) 80 mesto v Besarabiji ob Črnem morju; 81 trenutek; 83 izdajatelj politič. lista »Na- prej«, ki ga je urejeval Levstik. Poljudni pesnik. Mnogo njegovih pesmi ponarodelo (»Rožic ne bom trgala«, »Mila lunica«, »Bom šel na planince«, »Po jezeru bliz Triglavu« itd.); 84 pisatelj pripovedk in pravljic iz Gorjancev.

N a v p i č n o: 1 okusni sadež; 2 prva in predzadnja črka; 3 nasprotje od star; 4 moško ime; 5 koroška reka; 6 naslovna oseba Shakespearove tragedije; 7 pomanj- šev. m. imena; 8 pevska nota; 9 bajeslov- ni letalec; 10 ne prej ne kasneje; 12 dva enaka soglasnika; 13 državni in deželni po- slanec, je tudi pesnikoval; 14 moško ime; 15 upanje; 16 kot pri 2 navp.; 17 raj po veri Starih Slovanov; 18 moško krstno ime; 19 poljsko delo; 20 tuje žensko ime; 21 vrsta moškega pokrivala; 24 starinsko moško ime; 28 začetnici pravega imena pesnika Krilana; 30 štajerska reka; 32 ploskovna mera; 34 njegovo pravo ime je Jovan Ve- sel, glavni pesnik »Novic«; 37 tuje žensko ime; 41 se rabi pri šivanju; 43 urednik »Slovenije«, prvi prevajalec klasičnih del, Levstikov sodelavec; 46 gorovje v severni Afriki; 47 kratica za »lastnoročno«; 48

še zagori, pa ne več kot plamen. Vzdigne se, pa se v nemoči zruši samo vase. Jakopin in Mohor zapirata pot, ječni obrazki z ve- likimi lačnimi očmi prosijo in Resnikova žena s črnimi kolobarji pod očmi gleda vanj. Kako boš vse to odrinil, ko si že videl! Klemen res ne more.

Tiho je v sobi in hladno. Klemen noče spustiti zaves. Luči, ki jih vidi na cesti, mu dobro denejo.

Pozno je legel. Majhen kovčeg s perilom je pripravljen. Samo vzel ga bo in odšel.

Dolgo ne more zaspati. Cesta se je umi- rila in tišina je težka.

Po jutranji maši je s kovčgom stopil pred visoka vežna vrata. Kamnita velikana se svetita od sreča, nebo je jasno in modro kakor morje. Beli, lahni oblaki so videti kakor beli, svilnati prapori.

Klemenov korak je to jutro vesel. Sivo- črna hiša se je pogreznila nekam vase in zapuščena okna topo strmijo na gole ko- stanje.

Klemen gre na kolodvor.

*

Prijetno drdra vlak. Klemenove misli se lajšajo. Ljudje v vagonu so zgovorni in se menijo o poslu.

Klemen z očmi lovi bele gore. Tam daleč je Stol z gladkim snegom, zraven njega Begunjščica.

Svoboda!

Od vsepovsod diha. Iz preprostih ljudi, ki se zgovarjajo, iz cekarjev, v katerih je bil vonj po jabolkih in kruhu, iz belega polja, ki se vleče do gmaj, se iz drdranja koles, ki železno pojó prek ravnine.

Sorško polje. Širina! Klemen bi najraje razpel roke, objel šmarjetno goro in jo pre- stavil nekam daleč. Zdaj šele je prav pla-

Nad 80 izredno lepih posnetkov naših domačih krajev dobite v

ALBUMU KOROŠKE.

ki je pravkar izšel. Cena okusno opremljenemu izvodu je trideset šilingov. Naročila sprejema uprava »Koroške kronike« Celovec (Klagenfurt), Völkermarkter Ring 25.

Ker je za prosto prodajo na razpolago le še omejeno število izvodov, priporočamo da pohitite z naročilom.

MALI OGLASI

KRŠČANSKA DRUŽINA z majhnim po- sestvom išče pošteno dekle od 14 let na- prej. Naslov v upravi »Kor. kronike«.

Pomočnika

(DELAVCA)

ob docela družinski oskrbi išče mala kmetija. Naslov v upravi »Koroške kronike«. 493

IZDELAM

V NAJKRAJSEM ČASU

moderne moške in otroške obleke ka- kor tudi ženske plašče in kostume. Josef H u d l, krojač v Šmihelu pri Pliberku

Izšli sta knjigi:

SADJARSTVO — 170 strani, 75 slik

Cena 30 šilingov

ŽIVINOREJA — 160 strani, 40 slik

Cena 28 šilingov

Izšla bo, ako prejmemo dovolj naročil,

KUHARSKA KNJIZICA

v ponatisu

130 str., 263 navodil za kuho in peko

Cena 12 šilingov

Naročila prejema ZUPAN HERMAN,

knjigovez

Spittal a. Dr., Villacherstr. 13

žensko ime; 49 dva enaka samoglasnika; 50 skandinavski narod; 51 Prešernov prija- telj (Matija); 53 oseba iz grškega baje- slovja; 54 nekdanji plemiški naslov; 55 hr- vaški pisatelj (Ljudevit); 56 zlatnik; 57 prvi dve črki; 59 nasprotje od mlad; 62 poljski sadež; 64 dva enaka soglasnika; 66 domače ime za Italijane; 68 zemlja, glina; 70 mostiček; 72 mlečni proizvod; 74 krati- ce politične stranke v ruski coni Nemčije; 75 stran neba (tujka); 76 kratica za »Nj. Vel.« (germansko); 79 vzklík; 82 veznik.

nilo vanj. Ne sliši več ljudi, ležeče polje se je naslonilo prav na okno in se pogovarja s Klemenovim srcem.

Kranj, proga teče vseskozi ob Savi. Kle- men samo gleda. Z vsakim kilometrom mu raste hrepenenje, najraje bi v Podnartu iz- stopil in peš šel skoz zimsko lepoto. Toda vlak že hiti. V Otočah pozdravi brezjansko cerkev z milostno podobo in že je Radov- ljica.

V Lescah pa se Klemen ni mogel več zdržati. Karto je imel sicer do Podhoma, toda zaželel si je svobodne ceste in vesele samote. Izstopil je, se nasmešnil in zako- račil po cesti.

Gore v svoji belini so bile blizu, da bi jih domala dosegel z dlanjo. Zamahnil bi jim bil, da ga ni sram pred ljudmi.

Kmečki ljudje privzdigujejo klobuke.

»Hvaljen Jezus!«

»Na vekomaj. Amen. Mrzlo, oče, kaj?«

»Akrabolt, da res. Sonce se kar nič ne prisili.«

Pa so Lesce zadaj. Vlak vriska proti Ži- rovnici, Klemen pa stopa z brega proti Ble- du. Kar nosi ga. Zavriskal bi, da bi odjekni- lo tja do Jelovce, da bi se splašil sneg po visečih smrekovih vejah in se usul v tišino kakor srebrn dež. Vsa razdvojenost iz Kle- mena je izginila, zdaj bi dal beraču kovača, če bi ga srečal.

Na Bled je kar padel. Na vseh cestah smučarji, na hišah zimsko sonce, jezero svetlo in mirno, kakor z zlatim papirjem obloženo.

Do Gorij je pot samotnejša. Klemen sto- pa počasneje. Bližina doma ga čudno vzne- mirja.

Prvi znanci in seganje v roko. Nekam ne- rodni so vsi. Ne vedo, ali bi vikali ali tikali. Klemen se smeje. (Dalje prihodnjič.)